

СЛОВО

Без мови немає нації!

Просвіти

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

52 (689), 27–31 грудня 2012

З Новоліттям!

Фото з сайту io.ua

Творчого лету, мисленого натхнення!

Дорогі читачі!

Ось і прожили ми з Вами п'ятдесят два тижні в році, що минає. Хочеться вірити, що — думкою до думки, серцем до серця, голосом до голосу. Ми приходили до Вас зі сподіваннями на взаєморозуміння, і Ви, наші друзі, озивалися добрим і вимогливим словом, небайдужими листами і сердечними розповідями. Були уважними до людей україноцентричних, здатних об'єднати й згуртувати навколо себе однодумців. Кожне число тижневика "Слово Просвіти" поставало як результат наших спільних дій в обстоюванні української мови, культури, історії — минулої і сьогочасної.

Традиції Матері-Просвіти і сьогодиншній чин просвітан помножували й наші газетярські вміння: сподіваємося, що редакцію й читачів і в Новолітті об'єднуватиме й надихатиме національна духовність, невисипущість українських душ і потужні джерела рідної мови. У цьому сенсі ми вже давно велика просвітанська родина, яка наступного року відзначить своє 145-річчя. Пам'ять і слово фіксують наші злотики й втрати, відзеркалюють соціум, у якому перебуваємо, суспільство, яке впливає на нас і на яке впливаємо ми, політику, що й сьогодні, на 22-у році незалежності, ще не стала вповні державницькою і проукраїнською. І ми, і Ви, наші читачі, всупереч обивательщині і сірості маємо активну громадянську позицію, патріотичні переконання і послідовну українську ідеологію, сповідуємо Божі заповіді, не боїмося говорити правду і не є залежними від будь-яких політичних сил, що в різні часи намагалися впливати на наш тижневик, диктувати нам свої уявлення про те, якою бути головній просвітанській газеті. Ми готові почути всі розумні поради, ми погоджуємося, що маємо удосконалюватися, урізноманітнюватися, примножуватися новими темами і приростати передплатниками, але просвітанський, аналітичний погляд на всі явища і з'яви сучасності — пріори-

тетний. Нині, як і вчора, мовне питання є для нас головним, і ми шукаємо таких авторів, які не тільки демонструють читачам високу фаховість і розуміння проблеми, а й пропонують конкретні дії, які зміцнять державний статус української мови і посоромлять її ненависників.

Для нас авторитетними є ті політики, які протистоять у мовній війні режимові Януковича, але їхні зусилля будуть маловартісними, якщо вони не спиратимуться на громадські організації й рухи, не діятимуть разом із просвітянами. Стати посередником ув об'єднанні всіх оборонців мови — ось наше головне завдання — і нині, і в майбутньому.

Ми не обходили гострих проблем в освіті, не змовчали тій "табачниківщині", яка відкинула на десятки років розвиток українських шкіл на сході України, сприяє потугам "Русского мира" впливати на вітчизняне шкільництво і вищу освіту, наводнює наш інформаційний простір антиукраїнськими агітками. У зв'язку з повторним призначенням Дмитра Табачника міністром освіти можемо говорити про те, що сам президент лобює цю кандидатуру, отже, підтримує його антиукраїнські, антидержавницькі висловлювання й справи. Наш "Щоденник опору" залишається актуальним і надалі й буде наповнюватися гострими матеріалами на захист українських цінностей, пам'яток історії, українського кінематографа, книговидавництва, театру, української пісні і традиційної культури. Тож сподіваємося, що Ви, дорогі читачі, не полишите поля бою — нам є що захищати!

Деяким людям видається, що названі тут теми й проблеми занадто серйозні, а хочеться чогось такого — тепло, ніжно, світлого. І Ви маєте рацію — без усього людського, житейського, корисного і красивого наше буття втратило б свою яскравість. Тож "Слово Просвіти" подбає про те, аби й Вам було з нами цікаво і світло, аби Ви читали газету "від дошки до дошки" і залучали до нашого кола своїх друзів і рідних.

Прощаємося з 2012-м із розумінням того, що з жодним прожитим роком попрощатися назавжди неможливо: пережите і пройдене зміщує коріння і просторить крону кожної долі, стає кільцем древа буття, вписується в літопис людства від сотворіння світу. Навіть ті, хто відходять у засвіти, назавжди залишають із нами свої імена, свою любов, енергію своїх творів, ролей, добрих діянь. Разом з усією Україною 2012 року ми попрощалися з неповторними Атеною Пашко та Іриною Калинець, Богданом Ступкою і Марком Бровуном, Борисом Возницьким і Миколою Плав'юком, Леонідом Талалаєм та Іваном Біликом...

Ви, шановні читачі, пам'ятаєте їхню живу присутність на сторінках нашої газети так само, як і пам'ятаєте наші публікації про діяння великих українців-попередників, батьків "Просвіти", державників, видатних письменників, вчених, політиків.

На благодатному ґрунті їхніх справ наростають нові покоління україноцентричних людей, увиразнюються нові постаті й імена — про них ми писали й пишемо в рубриці "Молода країна", їх шукаємо серед наших симпатиків у школах, в університетах, у містах і селах усіх країв нашої Батьківщини. Їхня молода сміливість, їхні знання, їхня відданість Україні дають нам не лише надії на краще майбутнє, а й сили для праці для цього майбутнього.

Годилося б попрощатися й подякувати за те, що Ви, дорогі читачі, були з нами 2012 року. Віримо, що ми будемо разом і зустрінемося незабаром — у першому числі тижневика наступного року.

Сердечно вітаємо Вас із Новоліттям і Різдвяними святами, бажаємо і Вам, і нам творчого лету, мисленого натхнення, терпіння, мужності й сил для української справи. Хай віра, надія і любов будуть Вашим провідним сузір'ям, радість і світло супроводжують Ваші житейські стежки і хай усіх нас пригортає наша мати-Україна!

Редакція

ЯК СУДИТИСЯ ЗА МОВУ

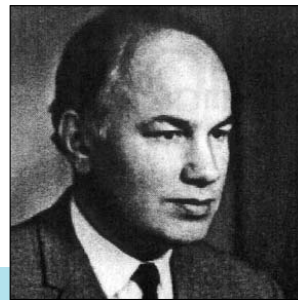
3

ДИПЛОМ ВІД "ПРОСВІТИ"

4

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ "СТРІЛА"

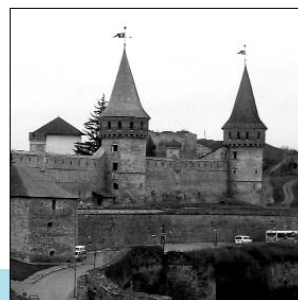
8–9

ДИТЯЧА НОВОРІЧНА СТОРІНКА

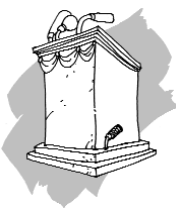

13

УНІКАЛЬНИЙ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ

15

Рік Євро на узбіччі Європи

Петро АНТОНЕНКО

Євро—2012 — це щось більше, ніж просто спортивне дійство, а вибори — це нові надії, мрії та ілюзії. Але в цьому опитуванні є й інші цифри: 13 % опитаних заявили, що не бачать якихось значущих подій року, а ще 31 відсоток узагалі не відповіли на запитання.

На жаль, і для радикально налаштованих людей це був рік втрачених можливостей. Власне, особливих надій на цю владу суспільство вже й не покладає, але завжди ж хочеться чогось світлого й нового.

Українці укроті демонструють чудеса виживання за будь-яких обставин. Тому наведу бодай деякі дані. Йдеться про “нову” владу, якій у лютому виповниться три роки.

1,8 млн українців сьогодні безробітні. За оцінкою ООН, 36 млн українських громадян живуть за межею бідності. Державний гарантований борг зріс до астрономічної цифри — це майже 500 мільярдів грн. За останні два роки в країні закрили 300 лікарень і 700 шкіл. Україна стала першою в рейтингах із корупції.

Інтернет-сайти переповнені ось такими новинами: “Промислове виробництво в Україні продовжує падати”, “Україна за 11 місяців скоротила видобуток нафти і газу”.

Політичне “правосуддя” — одна з головних перешкод на нашому шляху до Євросоюзу, адже саме права людини на першому місці серед європейських цінностей. Не уклали Угоду про Асоціацію України з Євросоюзом, тобто ми й далі залишаємося на узбіччі євроінтеграції. І це на тлі втягування України в новітні російські союзи.

Наприкінці року зазвичай проводять численні опитування, підбивають підсумки. Отже, на думку наших громадян найважливішими подіями 2012 року були чемпіонат Європи з футболу Євро—2012 (36 %) і вибори до Верховної Ради (32 %).

Сирій рік втрати ілюзій — це ще й наслідок ситуації в демократичному таборі. І невелика втіха — відносний успіх опозиції на парламентських виборах, за чергового програшу їх загалом. А старі національно-демократичні сили, опинившись на маргінесі політичному, не роблять жодних кроків до оновлення та об’єднання.

Не зрозуміло, чому демократичні сили проігнорували одразу кілька важливих політичних дат 2012 року? Невже вони — не предмет серйозного аналізу, осмислення нашої історії, аби робити висновки для сьогодення? Одна з цих дат 30 грудня — 90 років утворення СРСР. Як так сталося, що зруйнована начебто Жовтнем “тюрма народів”, як називали більшовики Російську державу, за 5 років відтворилася в новій іпостасі — комуністичному СРСР? До речі, багато брехливого, втаємниченого в тому, що нам говорили і про саме утворення СРСР.

75 років початку Великого терору 1937 року. Актуально? Так. Хіба це не 1937-й, коли українські суди забороняють звичайні мітинги, пікети та інші зібрання громадян, гарантовані Конституцією України? Парламент відмовився ухвалити постанову про що сумну річницю.

Рік, що минає, це вже історія і значною мірою творимо її ми.

Чи витримає опозиція і народ?

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

Те, як неадекватно і злобно реагують нардепи від більшості на цілком логічну з позиції Конституції вимогу шанувати державну мову, свідчить про вкрай поганий стан політичної влади і суспільства, яке це терпить. Подібні демарші й заяви немислимі в будь-якій державі світу. Проте ця ганьба знову лягла на наші голови, бо довгий час незаконне застосування російської мови замість державної стало звичкою багатьох політиків, урядовців і публічних осіб. А все тому, що політики, які називали себе демократами й народниками, зробили такий собі вимушений компроміс — мовляв, вони ігнорують державну мову, а ми протестуємо і цим демонструємо народові, що нібито беремося проти порушення 10-ї статті Конституції.

Що ж насправді відбулося у цьому парламенті? Свободівці нагадали про обов’язок депутата дотримуватися присяги, тобто шанувати Конституцію, послуговуючись у стінах парламенту винятково державною мовою. Регіонали не дослухалися до порад і пообіцяли стовідсотково говорити лише російською назло опозиції і вочевидь, більшості громадян. Нещодавно нардеп Тигіпка назвав ситуацію, що склалася, спробою силової українізації, яка не пройде, бо ніколи не була ефективною. Вступаючи в полеміку, голова свободівців уже не вимагав, а просив нардепів говорити державною в парламенті, а поза парламентом чи з виборцями — як заманеться. А насправді ж проблема не в мові. Її вирішення неможливе шляхом погроз, ультиматумів, умовлянь чи компромісів. Згідно з 10-ю статтею Конституції і відомого роз’яснення Конституційним Судом, державна мова є обов’язковою для публічного застосування. А народний депутат і політик особа публічна. Не буває нардепів українськомовних, російськомовних, заангажованих мовно, культурно чи релігійно. Конституція і Закон не розрізняють їх за мовою і не прив’язують до регіону обрання. Регіони мають обласні і районні депутатів. А відмовки про те, що з поваги до виборців треба говорити місцевою говіркою, вже не проходять.

Якщо поглянути на цей конфлікт із позиції Закону, то можна зробити невтішні висновки. Небажання нардепа шанувати державну мову не тільки в стінах парламенту, а й перед ЗМІ і під час зус-

трійей із виборцями незалежно від регіону обрання створює потужний державоруйнівний конфлікт. Адже йдеться не про звичайну статтю Конституції, а 10-ту статтю, яка входить в Основні положення. Саме ці положення визначають основи конституційного ладу держави, порушувати і чіпати які не дозволено нікому, навіть нардепові. Отже, незаконне ігнорування державної мови прямо працює проти конституційного ладу держави, тобто проти суспільства й громадян. Мотивація депутатської російськомовності пошаною лише до виборців регіону автоматично ображає решту громадян. До того ж — оголошення вимоги шанувати державну мову силовою українізацією свідчить про небажання послуговуватися мовою більшості населення без жодного мотиву, тобто з якоїсь примхи. Мотив незнання публічною особою державної мови може бути тільки один — нездатність її вивчити. Небажання не приймається, інакше це дуже схоже на неприязнь на мовно-етнічному ґрунті, що провокує міжнаціональну ворожнечу.

То чого домагаються нардепи, які не бажають знати і застосовувати державну мову? Чи варто жаліти їх за цю нелогічну, дитячу примху? Чи варто вмовляти, заплічуючи очі на те, що народні депутати, як публічні особи найвищого рівня, повинні говорити винятково державною мовою не тільки в парламенті, а й скрізь за стінами приватної квартири. Обов’язок нардепа і навіть просто громадянина не тільки публічно застосовувати державну мову, а й вимагати цього від інших громадян держави. Правда, дехто вже двадцять років удає, ніби це не так, швидше навпаки. Тому, як сказала б Марія Матіос, — майже ніколи не є навпаки, а Ліна Костенко назвала б це неоцинізмом. Звісно, опозиція може вчергове не витримати та обмежитися вмовляннями нардепів говорити державною хоч у стінах парламенту. Вона може звести все до флеш-мобу, традиційно здатись, назвавши це компромісом. Але ж не буває компромісів на Конституції! Тому для регіоналів вихід один — референдум у руці! Схоже на те, що процес підготовки референдуму про конституцію іншої держави вже давно почався. Він буде не про Митний союз, не про пенсії, а про те, як змінити державу, аби була з “язиком” і без кверки “і” у назві. Так зручніше для олігархічного інтернаціоналу світу почуватися в Україні господарями.

Депутати Верховної Ради України VII скликання поділилися своїми враженнями, оцінками щодо 2012 року і прогнозами, сподіваннями на новий 2013 рік. Ось їхні думки спеціально для “СП”.

Андрій ШЕВЧЕНКО:

— Для політичного життя це був дуже важкий рік, але вибори дали надію на зміни, які чекають нас попереду.

— **Яка ситуація в нашій медіа-просторі?**

— Мало свобод по всій країні, тож так само мало їх і в ЗМІ. На жаль, 2012 рік не був роком свободи слова в Україні.

— **Під час сесії Ви говорили про факт видалення з телефітуру парламентського каналу “Рада”...**

— З’явився банківський телеканал БТБ, який створив Нацбанк у непередбачуваний спосіб, і зараз різними ме-

Оптимізм у мінорних тонах

тодами під цей канал розчищає дорогу. Це не має нічого спільного з медіа-ринком. За нашою інформацією, в Дніпропетровську відключили канал “Рада” і замість нього тепер БТБ. Ось такі рейдерські схеми в медіа.

Олександр БРИГІНЕЦЬ:

— Київ дав зрозуміти владі, що він не продається, і під час парламентських виборів задекларував свою прихильність до опозиційного мислення. Отже, як мислить столиця, так мислить і вся Україна. Тому для мене це найбільший успіх року. Я завжди любив Київ, а зараз у мене з’явилися додаткові підстави пишатися рідним містом. Є надії на краще. Тепер треба затвердити цей результат у Києві столичними виборами.

Олександр ЧОРНОВЛЕНКО:

— 2012 рік для України був жакхливим, адже Янукович намагався закласти основи тоталітаризму. Ухвалили одіозний закон про референдум, були зміни до бюджету 2012 року, коли 20 мільярдів віддали облenerго, 24 — облгазам. А натовість по всій країні не виспачало коштів у різних сферах. Щодо бюджету на 2013 рік — це взагалі дивна історія. У нормальному бюджеті має бути баланс: доходи і видатки повинні бути однаковими. Тут же дозволили, аби головні розпорядники бюджету — міністерства і відомства, обласні адміністрації могли робити витрати більші, ніж затверджено бюджетом. Це таке азаровське нововведення. Загалом ситуація цього року жакхлива, і 2013-го треба негайно її виправляти, наскільки це можливо. Необхідні зміни до бюджету.

— **Вибори в Києві вселяють певну надію?**

— Радше, що тут могли представники об’єднаної опозиції, і якби вдалося домовитися з “Ударом”, то опозиція мала б на 30—40 мандатів більше, а регіонали менше. І тоді парламентська більшість була б у нас. З оптимізмом чекає-

мо на 2015 рік, коли обов’язково переможемо на президентських виборах, а для цього є всі можливості. Та наша влада може зробити так, що за допомогою референдуму президента обиратиме парламент. Ми, опозиційні депутати, вже зробили подання в Конституційний Суд щодо антиконституційності нового закону про референдум.

— **Ви представляєте Народний рух України. На Вашу думку, чому ці сили зазнали фіаско на парламентських виборах?**

— Народний рух ішов на вибори разом із Об’єднаною опозицією, отримав три мандати. Крім нас, там були ще партії “Батьківщина”, “Фронт Змін”, “Народна Самооборона”, “Реформи і порядок”, “За Україну”. Якби їх було ще більше, результат був би кращим.

— **А щодо партії “Наша**

Україна”, УНП, КУН, які тепер поза парламентом?

— Їм треба було приєднуватися до Об’єднаної опозиції. Взагалі майбутнє демократії за об’єднанням в єдину політичну силу українського спрямування. Можуть бути ще одна-дві центристські партії, декілька більш радикальних. Про об’єднання говорять багато, але як тільки доходить до реалій, виникають особисті інтереси.

Володимир БОНДАРЕНКО:

— Для мене 2012-й — це рік, коли економічна криза дедалі активніше насувалася на Україну. За останній місяць падіння промислового виробництва склало 3,8 %. За рік із 38 мільярдів золотовалютних запасів залишилося 24,4 мільярда. Торговельний баланс негативний, 7 мільярдів у міну-

сі. Борги із заробітної плати, недофінансування бюджетних галузей. У Києві не вистачає коштів навіть на швидку медичну допомогу.

У політичному спектрі Україна починає змінюватися на краще. Величезна кількість районів колишньої тотальної підтримки Партії регіонів усвідомили свою помилку. Активність одеситів, севастопольців, кримчан, донецчан, луганців проявилася у тому, що та частина людей, які не прийшли на вибори, — проти цієї влади, не хочуть її підтримати. Губернатори деяких областей тиснули на виборчу кампанію і просто забирали там перемогу в опозиції. Але Київ, Київська область продемонстрували, що люди змінюють свої настрої, сьогодні є підтримка саме опозиційних сил.

Комуністи продалися за гроші чи посади, говорять одне, а роблять інше. “Повертати народу” вони нічого не збираються, зокрема й кошти, перераховані в офшорні зони.

Ця влада реально набилизала нас до повернення в обійми так званого “малого великого брата”. Варіанти створення якогось союзного об’єднання — дуже погана перспектива. Тому хотілося б, аби у новому році ці тенденції змінилися.

Спілкувався
Петро АНТОНЕНКО

Володимир ОГРИЗКО,
міністр закордонних справ
України (2007—2009 рр.)

Із джерел, близьких до Вищого адміністративного суду України (ВАСУ), мені стало відомо, що протягом кількох місяців із моменту ухвалення антиукраїнського закону Ківалова—Колесніченка до ВАСУ звернулося чимало наших громадян із вимогою скасувати цей ганебний українофобський документ.

Відповідь суду була очікуваною: він відмовив у розгляді справи, посилаючись на те, що це питання підпадає під юрисдикцію Конституційного Суду України (КСУ). На тому для багатьох позивачів справа і завершилася. Але не для всіх.

Кілька осіб, які обгрунтовано вважають, що їхні права на використання української мови грубо порушено, пішли далі. Вони апелюватимуть до КСУ. Запитаєте, для чого, адже відповідь очевидна: відмовлять і там. Насамперед для того, щоб юридично довести, що в Україні, на превеликий жаль, український громадянин позбавлений права захистити свої права в судовому порядку. У цьому випадку — мовні права. ВАСУ відправляє до КСУ, а останній — відомо куди. То що ж робити? Хоч як парадоксально звучить моя пропозиція, але я закликаю продовжувати позиватися до ВАСУ. Для чого? А щоб таких очікуваних відмов набралось щонайменше кілька сотень, краще — тисяч або десятків тисяч. По-перше, це продемонструє владі наше ставлення до цієї провокації відомих проімперських ляховодів та їхніх місцевих іуд. Необхідно донести цій антиукраїнській владі справжню громадську оцінку “закону”,

який заслуговує лише на скасування, а не на колесніченкові “вдосконалення”. По-друге, набравши певну кількість відмов, ми сформуємо позов до Європейського суду з прав людини, адже в Україні українці не можуть захистити своє право на не дискримінацію рідної мови. До того ж такий позов буде не індивідуальним, а колективним, що, безумовно, візьмуть до уваги європейські судді.

Отже, пропоную: а) позиватися до ВАСУ (як це зробити: зразок позовної заяви та які документи необхідні для її оформлення, додаю).

б) надсилати копії відмов ВАСУ на факс (044 536-18-74) e-mail: sobor@ukrplat.org.ua

Це адреси офісу політичної партії Українська платформа Собор. Ще у вересні громадські активісти, які брали участь у виборчій кампанії за списком цієї партії, провели в УНІАН прес-конференцію, на якій закликали всіх небайдужих боротися з ганебним мовним законом. Наша робота триває і після виборів.

І ще одне. Результат матимемо лише тоді, коли наші дії стануть масовими. Приєднуйтеся!

Що потрібно зробити для подання адміністративного позову:

1. Підписати запропонований зразок позову від власного імені.

2. Сплатити судовий збір в сумі 32,91 грн згідно з квитанцією.

3. Додати квитанцію до адміністративного позову.

4. Зробити копії адміністративного позову та квитанції.

5. Надіслати адміністративний позов разом із копією до Вищого адміністративного суду України (01029, м. Київ, вул. Московська, 8, корп. 5).

Приєднуйтеся!

Позивач: Вищий адміністративний суд України
01029, м. Київ, вул. Московська, 8, корп. 5
П.І.Б. _____
Адреса: _____
Номер засобу зв'язку: _____
Адреса ел. пошти: немає

Відповідач: Верховна Рада України
01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Номер засобу зв'язку: (044)293-23-15
Адреса ел. пошти: postmaster@rada.kiev.ua

ПОЗОВНА ЗАЯВА

про визнання нечинним нормативно-правового акту Верховної Ради України в окремі частині

10 серпня 2012 року в газеті “Голос України” №146 був опублікований та набрав чинності Закон України “Про засади державної мовної політики” №5029-VI.

Окремі положення вказаного Закону порушують мої права як громадянина України з огляду на наступне.

Відповідно до ч. 3 ст. 24 Закону України “Про засади державної мовної політики” телерадіоорганізації України можуть на власний розсуд вести мовлення державною мовою, регіональними мовами або мовами меншин, мовами міжнародного спілкування та іншими мовами — як однією, так і кількома мовами. Обсяги загальнодержавного, регіонального і місцевого мовлення державною мовою, регіональними мовами або мовами меншин мають відповідати чисельності мовних груп і визначаються самими мовниками.

Крім того, пунктом 23 частини першої Перехідних положень Закону України “Про засади державної мовної політики” внесено зміни до ст. 11 Закону України “Про інформацію” та викладено її в новій редакції:

“Стаття 11. Мова інформації

Мова інформації визначається Законом України “Про засади державної мовної політики”, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, іншими законодавчими актами України у сфері інформації”.

Таким чином, на підставі вказаних положень Закону України “Про засади державної мовної політики” мої права як громадянина України, який послуговується в житті українською мовою, обмежуються при перегляді телепрограм, оскільки сфера застосування української мови телевізійними каналами звужується.

Це підтверджується, зокрема, інформацією веб-сайта “Тиждень.іа” від 10.11.2012р., яка ґрунтується на офіційній відповіді Національної ради з питань телебачення та радіомовлення на запит “Тиждень.іа” щодо надання інформації про стан мовлення на радіо та телебаченні після ухвалення Закону України “Про засади державної мовної політики”.

У зазначеній інформації зазначається, що “станом на жовтень 2012 року збільшення обсягів трансляції російськомовних програм відбувається за рахунок припинення субтитрування. Половина загальнонаціональних телекомпаній припинили субтитрування своїх програм, які транслюються з озвученням російською мовою”.

Вважаю, що це призводить до обмеження моїх особистих немайнових прав.

Відповідно до ч. 2 ст. 27 Цивільного кодексу України, правовий акт Президента України, органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб не може обмежувати можливість фізичної особи мати не заборонені законом цивільні права та обов'язки, крім випадків, коли таке обмеження передбачено Конституцією України.

Згідно зі ст. 270 Цивільного Кодексу України, перелік особистих немайнових прав, які встановлені Конституцією України, цим Кодексом та іншим законом, не є вичерпним.

Відповідно до ст. 24 Конституції України не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Згідно з ч. 2 ст. 272 Цивільного кодексу України, фізична особа має право вимагати від посадових і службових осіб вчинення відповідних дій, спрямованих на забезпечення здійснення нею особистих немайнових прав.

Статтею 273 Цивільного кодексу України встановлено, що органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування у межах своїх повноважень забезпечують здійснення фізичною особою особистих немайнових прав.

Статтею 276 Цивільного кодексу України передбачено, що орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування, фізична особа або юридична особа, рішеннями, діями або бездіяльністю яких порушено особисте немайнове право фізичної особи, зобов'язані вчинити необхідні дії для його негайного поновлення.

Якщо дії, необхідні для негайного поновлення порушеного особистого немайнового права фізичної особи, не вчиняються, суд може постановити рішення щодо поновлення порушеного права, а також відшкодування моральної шкоди, завданої його порушенням.

Згідно з ч. 2 ст. 270 Закону України “Про Регламент Верховної Ради України” актами Верховної Ради є закони, постанови, резолюції, декларації, звернення, заяви.

Керуючись ст.ст. 10, 24 Конституції України, ст.ст. 27, 270, 272, 273, 276 Цивільного кодексу України, ст.ст. 18, 105, 162, 171-1, 213 Кодексу адміністративного судочинства України,

ПРОШУ:

Визнати нечинними частину 3 статті 24 та пункт 23 частини першої Перехідних положень Закону України “Про засади державної мовної політики” №5029-VI від 03 липня 2012 року, який набрав чинності 10 серпня 2012 року.

Розгляд справи проводити за моєї особистої участі.

Перелік матеріалів, які додаються:

Квитанція про сплату судового збору, на 1 арк.;
Копія сторінок паспорту (першої, другої та реєстрації), на 3 арк.;
Копія позовної заяви та доданих документів, на ___ арк.

Позивач _____

Штрихи до колективного портрета

Під час останнього розширеного засідання Правління Луганського обласного об'єднання “Просвіти”, де обговорювалася Резолюція Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка від 8 грудня 2012 року, було затверджено не лише конкретну програму діяльності місцевих просвітян на захист рідної української мови і державності, а й в урочистій обстановці вручено нагороди просвітянам.

Грамоти Центрального Правління “Просвіти” отримали вчителі української мови та літератури, голови первинних просвітянських осередків: Луганської ЗОШ № 5 Лілія Шовкопляс; Золотівської спеціалізованої гімназії м. Первомайськ Марія Новикова; Алчевської спеціалізованої гімназії імені Христини Алчевської Юрій Павленко та голова Артемівського районного в м. Луганськ об'єднання “Просвіти” Олена Ішук.

Володимир Семистяга вручив також медалі ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка “Будівничий України” — Іванні Колесник, голові Луганського обласного відді-

лу союзу українок, яка розробила програму Школи українознавства при обласному об'єднанні “Просвіти” і веде в ній заняття разом із викладачами Шевченківського університету та вчителями шкіл міста; Ніні Перевертнюк, директорів Білівської школи-гімназії імені Миколи Руденка Лутугинського району, під керівництвом якої було здійснено реставрацію та створено нову композицію єдиного на Луганщині літературно-меморіального шкільного музею Миколи

Руденка до дев'яносторіччя з дня його народження; Олександрові Чорнусі, голові Новоопсковського районного об'єднання “Просвіти”, який цього року заснував музей історії його рідного села Осинове. Цінні нагороди та подарунки дісталися найстаршим і наймолодшим учасникам Всеукраїнського радіодиктанту національної єдності — просвітянкам Неллі Бутковій і Ганні Груші, а також симпатикам “Просвіти” Володимирі Каменіну і Світлані Дзюбі.

Словники та Подяки від депутата Луганської міської ради Ігоря Ліски, засновника “Програми розвитку та популяризації української мови на Луганщині” вручила їм Олена Дашенко, помічник депутата. Обласне об'єднання “Просвіти” та Фонд Ігоря Ліски успішно співпрацюють упродовж року.

Луганська “Просвіта” постійно поповнюється новими членами. Просвітянські квитки отримали Юлія Оникієнко — студентка І курсу Луганської державної академії культури та мистецтв, Микола Рубан — студент І курсу Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля та Дмитро Снегірьов — політик і давній симпатик “Просвіти”.

Нагороджено й переможців Всеукраїнського просвітянського літературно-мистецького конкурсу “Я гордий тим, що українець зроду” — Софію Лихачову, Юлію Голумбовську (м. Алчевськ), Інглаба Тагієва, Аліку Піхтереву, Христину Самкову, Артема Пустовалова, Ангеліну Малиновську (м. Красний Луч).

Прес-центр Луганського
ОО “Просвіти”

Оголошено лауреатів премії «Ars Translationis» імені Миколи Лукаша

Відповідно до рішення редакції та редакційної колегії журналу світової літератури “Всесвіт”, лауреатами премії “Ars Translationis” імені Миколи Лукаша 2012 року стали одразу дві перекладачки, які представляють різні покоління в історії українського перекладу з іспанської та португальської мов: Маргарита Жердинівська та Галина Верба. Уперше за останні кілька років премію отримали саме перекладачки, а не перекладачі.

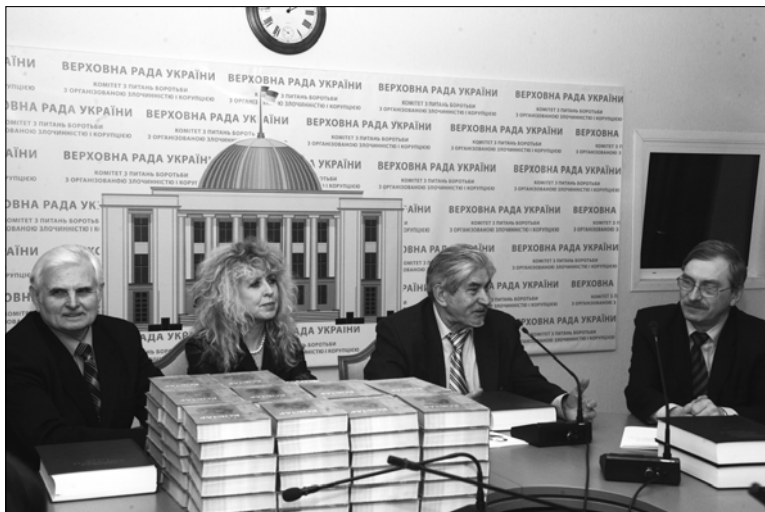
М. Жердинівська здобула премію за переклад з іспанської мови повісті “Неймовірна та сумна історія про невинну Ерендіру та її бездушну бабуню” Г. Гарсія Маркеса (“Всесвіт”, №5—6). Г. Верба нагороджена за переклад із португальської мови роману “Сучий син” (друга назва — “Син матері”) бразильського письменника Б. Карвалью (“Всесвіт”, №7—8).

«Не бійтесь заглядати у словник»

Надія КИР'ЯН
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Щорічно в Апараті Верховної Ради України вже понад 10 років проходять курси поглибленого вивчення української мови та її практичного застосування. Цього року за пропозиціями працівників Апарату було сформовано дві групи. Разом з викладачем напрацьовано матеріали щодо практичного застосування української ділової мови в Апараті Верховної Ради, дуже багато конкретних прикладів. На цьому матеріалі готується книжечка для працівників.

Завідувач сектору з питань державної служби та підвищення кваліфікації працівників Управління кадрів Апарату Верховної Ради України Микола Лещенко представив гостей підсумкового заходу — голову ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Павла Мовчана, відповідального секретаря Миколу Нестерчука і викладача Ірину Олійник.

— Нам дуже приємно отримати свідоцтва з рук Павла Михайловича, голови “Просвіти”. Уже підготовлено новий закон про державну службу, він відтермінований, ми розробляємо типові профілі посад і однією з вимог є та, що держслужбовець повинен обов’язково володіти державною мовою, — повідомив Микола Михайлович.

Організацією курсів, навчанням і підвищенням кваліфікації працівників Апарату Верховної Ради безпосередньо займається Любов Шевчук.

— Підвищення кваліфікації у нас відбувається відповідно до плану. План формується на основі пропозицій керівників структурних підрозділів, при його формуванні враховуються результати щорічної оцінки державних службовців, яку щороку в січні-лютому проводять керівни-

У чудові зимові передноворічні дні Святий Миколай приносить подарунки не тільки чемним дітям, а й стараним дорослим. 20 січня 65 працівників Апарату Верховної Ради України отримали свідоцтва з навчального курсу “Українське ділове мовлення”, а також словники, “Кобзарі” та диски з записами українського фольклору та класичних творів від ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

ки, — розповіла нам Любов Сергіївна. — Дякуємо, що “Просвіта” йде нам назустріч у цих питаннях. Багато років із нами співпрацює Ірина Олійник, досвідчений викладач. Від працівників апарату про неї шонайкращі відгуки.

До “випускників” звернувся Павло Мовчан:

слово може підказати інформацію, закладену на генетичному рівні. Не випадково давні греки виокремили його в категорію логосу, глибинну релігійно-філософсько-мистецьку категорію. Біблійний народ зрозумів, що слово — це Бог. Я неодноразово їздив в Ізраїль по благодатний вогонь перед Великоднем і дивувався, як держава, де є різні етнічні начала, об’єднана однією колосальною потугою — мовою, яка звучить усюди. А починалося її відродження від того, що один учитель у Ризі почав розмовляти мовою своїх пращурів і навчив цього й свою родину. Тепер його ім’ям назвали найбільшу вулицю в столиці єврейської держави, його шанують, бо він своїм прикладом показав, що треба повертатися до витоків, до себе. На цьому фундаменті збудували державу, зберігши найважливіше.

Чому я зробив цей екскурс? Бо, перебувши 22 роки в стінах парламенту, на превеликий жаль, уже на фініші своєї полі-

— Ми прийшли з дорученням від Святого Миколая, щоб у ці святкові дні привітати вас із закінченням навчального курсу. Викладач Ірина Олійник, яка працювала з вами протягом року, має колосальний досвід роботи. Вона навчала першого міністра оборони Костянтина Морозова, завдяки їй він так швидко опанував державну мову, усвідомлюючи, що держава має бути окреслена не лише географічними кордонами, а й мовно-культурними. Так, як прийнято у всьому світі.

Нині все уніфікується, ми носимо загальноєвропейські стандарти одягу, людство переходить в одну знівельовану площину. Але в той же час нації чітко виразнюються в своїх історичних і мовних коридорах. Наприклад, маленька Словенія, яка оточена з одного боку Австрією, а з другого Італією, має 7 своїх національних каналів. Здавалось би, це завелика розкіш. Але вони їх боронять, плакають. Незважаючи на зовнішню інтеграцію, внутрішня духовна єдність викристалізовується. Це загальна тенденція. У кожного етносу головний принцип — бути собою.

Я присвятив не одну працю ролі та природі слова й зрозумів, що

точної діяльності зіткнувся з колосальним невіглаством, яке пережив як власну трагедію. Я маю на увазі нещодавно ухвалений “закон” “Про засади державної мовної політики”. Група українських інтелігентів їздила до президента у Форос, щоб застерегти гаранта від його підписання, пояснити, чим це може закінчитися. Так і сталося — піднялося радикальне крило, “Свобода” прийшла саме на цих дріжджах. На мові спекулювати не можна, треба дотримуватися Конституції. Тому я дуже тішуся, що курси ве-

де Ірина Григорівна, яка усвідомлює цю філософію.

Привітала своїх вихованців Ірина Олійник, викладач, яка стала улюбленицею випускників, оскільки проводила лекції не сухо за задалегідь написаним конспектом, а в живій співбесіді, виходячи з кожної конкретної ситуації, була завжди готова дати відповідь на будь-яке запитання. Ірина Григорівна підходила до кожного з державних службовців індивідуально, розуміючи, що кожен з них має різне національне, регіональне походження, у кожного свій “мовний шлях”.

— Павло Михайлович зазначив, що за 20 років роботи у Верховній Раді вперше бачить стільки працівників апарату разом, — сказала Ірина Григорівна. — Є гарний вислів: “За кожним видатним чоловіком завжди стоїть видатна жінка, якщо вона навіть непомітна, маленька”. Отак і за нашими відомими народними депутатами, яких знає вся країна, весь світ, стоїте ви, працівники Апарату — грамотні, патріотичні, національно налаштовані люди.

Я працюю з державними службовцями вже понад 10 років і щороку людей на курсах стає дедалі більше. Серед вас є ті, які вже вдруге мене слухають. Це свідчить, що наші зустрічі для вас цікаві. Бажаю вам не бути ніколи агресивно налаштованими проти мови, проти слова. Не бійтесь

заглядати у словник. У вас є конспекти типових помилок — їх не так багато. Мову треба плекати, шанувати, берегти.

Наприклад, у Франції є інститут захисту французької мови, Павло Михайлович навів приклад величезної могутньої держави Ізраїль, яка відродила свою незалежність лише через мову, така сама ситуація і в Німеччині. У географічно найближчій до нас Росії теж вийшов закон, що державним службовцем може бути лише людина, яка вільно володіє державною мовою. Так само і в нас.

Від імені випускників Ірина Григорівна отримала чудовий букет і слова вдячності: “Мова як безкрайне море: біля берега себе почуваєш впевненіше, а далі — глибина. Але Ви нам слугували тим дороговказом, орієнтиром, маяком, на який ми рівнялися, щоб пливати далі”.

Насамкінець Павло Мовчан звернувся до Миколи Лещенка і запросив його і працівників Апарату ВР на всі заходи, які проводить “Просвіта” і подарував для бібліотеки унікальне видання — академічний Словник української мови на 200 000 слів, який готували 7 років. Над ним працювали Інститут мовознавства, Інститут української мови НАН України і ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Журнал для дошкільнят: перший, не тільки на Житомирщині...

Олесь ВІКТОРОВ

Великий французький пілот і письменник Антуан де Сент-Екзюпері писав, що у світі “єдина справжня розкіш — це розкіш спілкування”. Це найкраще зрозуміли на Коростенщині. Бо саме тут у переддень Святого Миколая малеча краю отримала унікальний подарунок — дитячий інформаційно-навчальний журнал “Алочка-дошколярочка”. Таке видання, адресоване насамперед дошкільнятам, стало першим у Житомирській області. Ініціювали його випуск освітяни Коростеня за ідеєю завідувачки ДНЗ № 22, лауреата літературної премії імені В. Юхимовича Оксани Герашенко. Вони звернулися до письменника, заслуженого журналіста України, головного редактора благодійної вільної газети “Вечірній Коростень” В. Васильчука з проханням офіційно зареєструвати і видавати під опікою тижневика згаданий журнал. А в середині грудня цього року побачило світ перше число справді унікального дитячого видання, презентація якого відбулася в Коростенському Центрі розвитку дитини (садочок №18 під назвою “Золотий півнік”).

— Дошкільне дитинство — особлива пора у формування особистості, — зазначила завідувач миського відділу освіти А. Краснокутська, — тож журнал повинен стати гарним помічником у цій важливій справі (у 23 дошкільних закладах Коростеня виховується майже 3000 дітей).

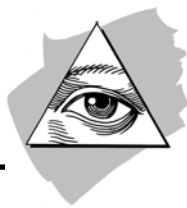
— Я щаслива сьогодні! — заявила О. Герашенко. — Адже ми одержали чудовий інструмент для виховання нашої малечі, де ми, вихователі, поширюватимемо свій досвід роботи, творчі знахідки і доробки, свої педагогічні “секретки” з проблем розвитку дошкільнят.

— Колектив газети залюбки взявся за втілення в життя такої чудової ідеї, — зазначив В. Васильчук, відтепер ще й редактор журналу. — Мені приємно, що нас підтримали й дитяча письменниця, лауреат премії імені Лесі Українки М. Пономаренко, заслужений діяч мистецтв України М. Сингаївський, пообіцявши навіть надсилати свої твори для дітей. Тому я впевнений, що журнал з кожним роком розквітатиме кольорами і радуватиме змістом.

— Сьогодні вперше в Україні, саме так, в Україні, презентується подібний журнал, — сказала викладач кафедри педагогіки та психології Житомирського інституту післядипломної освіти Т. Наумчук, — і я впевнена, що він справді приживеться і радуватиме і дітей, і батьків, і педагогів. Тим паче, що він повністю вибудований на місцевому матеріалі. Отож я вірю, що журнал незабаром увійде в перелік рекомендованих Міністерством освіти.

До створення журналу причетні й творчі особистості міста. Свої літературно-художні твори надали: член НСПУ Г. Цепкова, журналіст С. Бароніна, художниця К. Лисова. Відтепер дитячий часопис можна передплатити в будь-якому поштовому відділенні міста та району у комплекті з газетою “Вечірній Коростень”.

Олександра КОНДРАТОВИЧ,
почесний краєзнавець України,
відмінник освіти

З Богом у серці

“Без Бога ні до порога”, — любили повторювати наші предки і вважали це незаперечною істиною. А може, й нам варто звернутися до духовних надбань минулих поколінь? Торнадо, тайфуни, буревії, повені, пилові бурі, різноманітні природні катаклізми... Може, то матінка Природа карає нас за зневагу до неї? Хто зі старшого покоління не пам’ятає вислову Мічуріна: “Ми не можемо чекати милостей від природи, взяти їх у неї — наше завдання”? Ось і “взяли”. Однак (може, я й помиляюсь) не те, на що сподівалися. Адже природа — це дар Божий, і поводитися з ним необхідно відповідно.

Наші предки жили з Богом у серці. Вірили в магію слова і думки. Ще не так давно мої односельці вітали один одного: “Слава Богу”. — “Навіки слава”. Виходячи з хати, на прощання казали: “Вставайтеся здорові”. — “Йдіте здорові”, — відповідали. Але при цьому не забували додати: “З Богом”. Отже, зичливі господарі вручали гостя Господові, однак і самі залишалися під опікою Царя Небесного. Принцип “Що посієш...” спрацьовував беззастережно. Навіть найпоширеніше колись вітання “Добрий день”. — “Доброго здоров’я” не нагадувало сьгоднішнє: “Добрий день”. — “Добрий...” (скромовкою чи й байдуже). Якщо попередня форма передбачала взаємну привітність, зичливість, сердечність, то в сьогочасній не відчувається навіть звичайної реакції з боку об’єкта привітання у відповідь — у мене “Добрий”. То й що? Яке тобі до того діло?

Ми весь час поспішаємо. Куди? Туди, куди не запізнаємося.

У часи мого дитинства, яке припало на 40-ві—початок 50-х років ХХ століття, сільські жінки не починали розмови, доки не перехрестяться й не промовлять: “Дай Боже, в добру пору сказати, а в лиху помовчати”. Що засвідчувала ця фраза, як не віру в присутність Всевишнього поруч? Він почує і добре слово чи помисел, і недобре. З діда-прадіда в народі жила віра в магію слова, тому й поводитися з ним обережно. Прокльони, намови вважали великим гріхом, вірили: будь-який прокльон повернеться до того, хто кляне. Існувала й низка застережень щодо цього. Наприклад, чуючи “дружні побажання” на свою адресу, спокійно відповідали: “На вас казано”.

Люди своїм еством відчували Бога. Тож неписаною традицією було будь-яке починання чи дію пов’язувати з Господом, точніше, просити його благословення на них. Приступаючи до якоїсь роботи, промовляли: “Дай Боже, в добру пору почати і в добру пору закінчити”. Так, ідучи запрошувати рідних і друзів на весілля, молоді трикратно просили благословення батьків: “Благословіте мене на щасливий шлюб!” Ті так само трічі промовляли у відповідь: “Хай Бог благословить”. І лише за третім разом дозволяли собі додати: “І ми благословляємо на щастя, на здоров’я, на довгий вік та вдалині шлюб. Дай Боже, в добру пору почати і в добру пору закінчити!”

Виходячи з хати, подорожній звичай казав: “Я їду з хати: попереду — Божа Мати, янголи — по боках, Господь Бог — у небесах. Боже милостивий, я у Твоїх руках. Господи, помилуй! (трічі)”. Ця коротенька молитва з деякими видозмінами і досі поширена в ба-

гатьох населених пунктах Волинського Полісся. Кожен додавав і своє побажання.

Найголовніші польові роботи селянин також пов’язував із Богом, орієнтуючись на ті чи ті релігійні свята. До прикладу, що до осінньої сівби (мається на увазі жито) існувала низка прислів’їв, якими визначалися найоптимальніші терміни посіву. “Прийшла

затримався до полудня, аж поки не розпочалася благовіщенська служба. При цьому варто нагадати, що на такий збіг народ покладав великі надії: все, що чиниться в такий рік, обов’язково здійснюється. 1991 рік, коли було проголошено незалежність України, був саме таким. Тож це вселяє надію, що акт про незалежність нашої Батьківщини проголошено назавжди. Уже

мі й невидимі, і всіх об’єднає Любов, яку заповідав людям Господь.

Відаючи любов і шану Богодитяті, чинили також чимало дій, які мали посприяти примноженню добробуту родини: на діжці на покуті стояв ритуальний снопок або мисочка з найкращим житнім зерном, якщо з якихось причин не було підготовлено снопок. То все матеріал для майбутнього засіву, освячений Різдом та підкріплений надією на майбутній дорідний урожай. Запашна паляниця на столі перед господарем. Вона неторканою пролежить тут усі “три празники” й набуде чудодійної сили. Наступного дня після Водохрещі її розділять на дві частини для споживання членами сім’ї та худобою на добробут і благополуччя в родині та господарюванні. Маючи на оці цю мету, господиня виставить на святочний стіл усі наїдки одразу й нічого не додаватиме пізніше, аби родині до наступної Коляди нічого не бракувало й не довелося чогось докупувати чи позичати.

Перш ніж сісти до колядного столу, хазяїн закладе до годівниці худоби найкращого сена, аби і німий язик відчув урочистість свята, хоча в цьому акті науковці вбачають залишкові прояви культу домашніх тварин. Завершивши цю відповідальну місію, підійде до вікна, постукає та спитає: “Жінко, а де сятимемо льон?” — “А де посіємо, хай там Бог родить”, — скаже дружина у відповідь. Не забудемо: льон колись був надзвичайно цінною сировиною, адже основним одягом був домотканий, виготовлений з лляного або конопляного полотна. Тож конче слід було заручитися Божою підтримкою для отримання в майбутньому доброго врожаю. І цей коротенький діалог — то не засіб планування посіву довгунця, а молитва-прохання.

Цього вечора хлібороб пильно спостерігав за небом. Високе, чисте, усяне мірадами зірок вішувало гарний урожай зернових: вірилось-бо — “Скільки в небі зірочок, // Стільки в полі копичок”. Додавали впевненості й колядники, які, віншуючи хліборобську родину з народженням Богодитяті, пророкували успіх на селянській ниві. Дуже прикметною в цьому плані є давня колядка, у якій виголошується урочистий славен:

*Радуйся! Ой радуйся, земле,
Син Божий народився!*

І це святе народження принесе справжній добробут. Виросте на полі “жито густе, колосисте” і в такій кількості, що, аби його зібрати, доведеться найняти “женців все молодіжких” та “накувати серпів все золотейких”. І зовсім не збіжжя не звичайні воли, а “сиві соколи”, і виростуть на полі не якісь там убогі копи, а “стога на штири рога”, і буде намолочено: “із колосочка — жита мисочка”, а “із снопочка — жита бочечка”.

Народження Сина Господнього несе щирим вірникам не лише радість, а й добробут. Варто тільки про це пам’ятати і вірити.

Народ вірив у животворчу силу Божої благодаті, володів знаннями, що слід чинити у тих чи тих випадках, до кого слід звертатися. Найперше, то була молитва до Отця Небесного, до Спасителя, до Матері Божої. Люди наділялися магічною силою окремі предмети, пов’язані з християнською вірою.

фото Олександра Литвиненка

Пречиста — сівба чиста” — це про господарів, які відсіялись до 21 вересня, Різдва Пресвятої Діви, Другої Пречистої. Не викликало занепокоєння й тижневе спізнєння з посівом: “До Чесного Хреста — чесна сівба”, тобто до 27 вересня. Такі терміни забезпечували добре сходження насіння та сприятливі умови для розвитку сходів. Подальше ж зволікання з цієї сільськогосподарською роботою суворо засуджувалося. Свято Покрови (14 жовтня) сприймалося як останній, хоч і не дуже сприятливий, термін: “Не посієш до Покрови — не збереш і полови”.

Суворо заборонялося будь-що робити на Благовіщення (7 квітня за н. с.), навіть торкатися в цей день насіння, бо воно може втратити схожість або перекинутися. У багатьох селах навіть пізніше, у день, на який того року припадало свято, не засаджували картоплі, буряків, не засівали моркви, бо плоди будуть твердими, волокнистими, гірчитимуть. У селі Ворокомлі Камінь-Каширського району на Волині люди старшого покоління Благовіщення вважають “навіть роковішим за Великдень”. Цього дня у храмах відправляється благовіщенська служба. Існує вірування: якщо цього не зробиш, то й сонце не зійде. У деяких селах навіть зберігся переказ, що якийсь священник на Великдень, коли Світле Господне Воскресіння збіглося з Благовіщенням, забув про це, то світанок

сама назва свята в уявленні людей мала неабияку магічну силу. Цього дня безплідні жінки йшли до церкви, ревно молилися й просили в Богородиці заступництва перед Богом і молили послати їм радість материнства. У Столинських Смолярах Любомльського району Волинської області вірять, що навіть згадка про це свято може вберегти людину від напасті. І це вбереже від зустрічі з гадюкою чи іншими плазунами.

Селянин у своїй господарській діяльності мовби рухався від свята до свята, які були для нього своєрідними маяками і надією на сприяння в його праці. І на цій трудовій дорозі найвеличніше сяяло Різдво нашого Спасителя і Відкупителя Ісуса Христа. Усі дії, вчинки, висловлювання батьків, інших членів родини набували магічного значення. Повсюдно відчувалася присутність Бога, Який усе бачить, усе чує і воздасть за ділами та помислами кожного. Облаштування домівки, яка сяяла чистотою, підготовка до Святвечора, накривання стола засвідчували намагання не лише хоч якоюсь мірою відтворити окремі атрибути стаєнки, в якій народився Син Божий, а й висловити свою вдячність Всевишньому за Його милість.

На святочну вечерю, за народними віруваннями, збиралася вся родина — живі й ті, що відійшли за межу. За столом усі рівні, види-

Особливим ореолом і до нашого часу оточена плащаниця Ісуса Христа. Навіть сам доторк до неї нерідко зцілював хворих.

На подяку Господові за Його високу жертву край доріг поблизу перехрестя селяни ставили високі хрести — фігури. Їх споруджували громадою, але нерідко — й окремі господарі. Ці пам’ятники наділялися великою магічною силою. Люди вірили, що вони вбережуть село і селян від різних напастей. Бездітні жінки, матері хворих дітей вишивали невеличкі рушнички, шили фартушки, оздоблювали їх вишивкою і до схід сонця, найчастіше напередодні свят, пов’язували їх на хресті й просили Господа змилюватися й послати першим щастя материнства, другим — видужання їхнім діткам.

Віруючі люди жили в гармонії з Богом, відчували його присутність поруч, пояснюючи окремі явища, прояви поведінки дорослих або дітей Божим промислом: наприклад, людина уникла явної небезпеки, бо на те була воля Господня, або немовлятко усміхається вві сні — це ознака того, що його забавляє Янгол. Через це свої дії зв’язали з Богом, відчували на собі Його погляд, прагнули своїми вчинками бути гідними уваги Господа, Богородиці. Ще на моїй пам’яті звичай, коли матері, ладнаючи дітей до сну, просили старшеньких доньок: “Доцю, підмети хату, бо вночі Мати Божа навідує людські оселі. Може зйти й до нас”. Найімовірніше, потреби в підмітанні не було, але цим нагадуванням ненюка мовби закликала Матір Божу до своїх діток, а їх самих по молитві засинати з думкою, що саме цієї ночі Пресвята Діва завітає до їхньої хати та належно поцінує їхні старання. Тож необхідно добре підготувати і домівку, і свою душу.

Атеїстична пропаганда не вбила і в нас звички зв’язати всі свої дії, вчинки з Богом, вірячи, що Він поруч, почує й відгукнеться на шире прохання. Варто тільки потрапити в якесь загрозливе становище, як мимоволі зривається з уст: “Господи, помилуй!” Господь пильнує за кожною людиною, її поведінкою, приходять на допомогу або й карає.

У нашій родині досі живе спомин часів Першої світової війни. Батька як працівника охорони станції Брест відрадили на якусь невеличку станцію на Полтавщині. Там довелося похоронити маленького сина. Мама тяжко захворіла, дуже страждала, марила, і всі вже чекали найгіршого. Господня дому, дивлячись на ці страждання, вирішила поїхати до церкви та подати грамотку за мамине здоров’я.

І сталося того дня диво: ненюка раптом крізь сон чи в маренні побачила, як від її узоглів’я справа вийшов ошатний сивоголовий старець, пройшов уздовж ліжка і зупинився в ногах, співчутливо подивився на хвору, підняв праву руку, благословив і розтанув у повітрі. Все довкруг наповнилось якимсь незвичайним світлом, маму ніби хтось підняв на крила, стало легко і тепло, після чого поринула в забуття. Прокинувшись від того, що зник біль. Коли пізніше зіставили всі події, то виявилось, що мамине видіння збіглося з часом молитви в храмі за її здоров’я. Ненюку до самої смерті не покидало переконання, що то Сам Господь Бог почув молитву священника та зглянувся над нею і вирвав із лабет смерті.

Бог бачить наші діла, добрі й несправедні, та воздає за заслугами. Пам’ятаймо про це.

Богдан ЗАЛІЗНЯК

Нещодавно у Львові відбулися дві акції: 10 грудня у Львівському національному університеті ім. І. Франка вечір пам'яті письменниці, громадсько-політичної діячки, науковця Ірини Калинець, і відкриття 13 грудня меморіальної дошки (скульптор Любомир Ярмчук, архітектор Василь Каменщик) Ярославу Дашкевичу (1926—2010), видатному історіку, сходознавцю, археологу, громадському діячеві, по вулиці Винниченка, 24, у будинку, де Ярослав Романович працював понад 20 років, зокрема і як керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України.

Єднає ці непересічні особистості нехитна відданість українській нації, за що й отримали “нагороду” — змушені були пройти пересильні в'язниці та виправно-трудові табори радянського режиму.

“Ірина Калинець, ця сильна духом жінка, належала до когорти нескорених. Вона говорила правду і в 60-ті, і в 70-ті, і у 80-ті роки, за що й була засуджена совєцьким режимом. І в час української незалежності говорила правду”. Аудиторія актового зали ЛНУ імені Івана Франка зустріла ці слова ректора

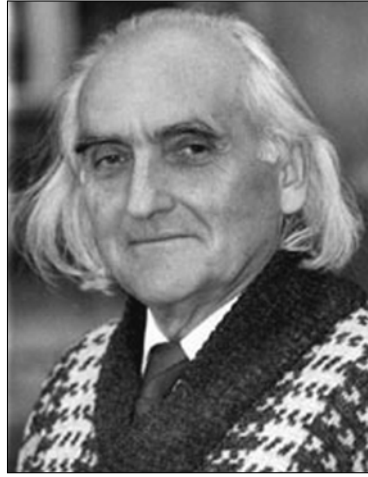
Розмовляючи серцем

Університету професора Івана Вакарчука палкими оплесками. Ірина Онуфріївна була професором кафедри української літератури ім. академіка Михайла Возняка ЛНУ імені Івана Франка, вона любила своїх студентів, вірила, що саме українська молодь будуватиме незалежну, соборну державу. “Говорити про Ірину Калинець, — звернувся до присутніх доктор філологічних наук Любомир Сенік, — це означає сьогодні говорити серцем. Бо ця людина справді віддала все, що було в неї, для України, для рідного народу, для майбутнього”.

Восьмитомне видання творів Ірини Калинець презентував на вечорі, за допомогою телеекрана, Ігор Калинець, який разом із пані Іриною зазнав усіх “переваг” радянського способу життя. В аудиторії звучала поезія мужньої жінки, яка 1998 року була удостоєна звання “Героїня світу”. Присутні захоплено вітали виступ капели “Трембіта” (диригент — Микола Кулик).

Ірина Онуфріївна — філолог-славист за фахом, була співредактором самвидавчого журналу “Євшан-зілля” (1988—1990). Вона — один із організаторів “Меморіалу”, РУХу, активіст духовно-релігійного відродження, депутат Верховної Ради України першого демократичного скликання, автор кількох поетичних збірок, детективно-історичного роману, а також наукових праць: “Загадки хрещення України-Русі”, “Студії над “Словом о полку Ігоревім”, “Епоха гунів та її передісторія”, “Життя Феодосія Печерського”.

Вступну статтю до праці “Епоха гунів та її передісторія” написав Ярослав Дашкевич, професор, доктор історичних наук, керівник (на 2007 рік) Львівського від-

ділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, який відійшов від нас у лютому 2010 року. Ярослав Романович — видатний український історик (автор понад двох тисяч праць), який повернув із забуття для наших сучасників постаті відомих українських політичних і військових діячів, аналізував стосунки України з її найближчими сусідами, історію вірменських колоній в Україні, був сумлінням української нації. Він походить зі славного українського роду. Його мати — Олена Степанівна, визначний український учений-географ, хорунжа Українського Січового Стрілецького та Української галицької армії, а батько — Роман Дашкевич — генерал-хорунжий армії УНР. Спочатку чекісти арештували його, прийшовши за молодим науковцем до бібліотеки з пістолетом у руках, а потім — і маму, за звинуваченням у українському буржуазному націоналізмі. Обое, — як зазначав у нашій з ним розмові 2007 року Ярослав Романович, — були під слідством, яке

вела спеціально утворена в складі слідчого відділу Львівського управління МДБ група у справі Головного проводу ОУН.

Після в'язниці й таборів його не раз звільняли з роботи. Але Я. Дашкевич вистояв, не зневірився, зберігаючи в собі ту силу українськості, яку успадкував від батьків.

Від 1995 року викладав на кафедрі давньої історії України ЛНУ ім. І. Франка, а 1998-го, отримавши звання професора, очолив новостворену кафедру сходознавства, поєднуючи викладання в університеті з працею в Інституті археографії та джерелознавства (Львівське відділення).

Меморіальну дошку на пошану Ярослава Дашкевича, одного з найвидатніших і найдостойніших істориків України, було встановлено, як про це повідомив керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства НАН України доктор історичних наук Мирон Капраль (ведучий акції), з ініціативи львівського історика Ярослава Ляльки. “Академічна спільнота ЛНУ ім. І. Франка, — сказав у своєму слові ректор ЛНУ ім. І. Франка професор Іван Вакарчук, — пишається тим, що кафедра, на якій працював Ярослав Романович, нині носить його ім'я”. “Треба читати Ярослава Дашкевича, — підтримав Івана Олександровича Степан Гелей, проректор Львівської комерційної академії. — А ще, окрім цієї пам'ятної дошки, будуть у Львові і вулиця його імені, і пам'ятник”.

Читаємо наукові дослідження Ярослава Дашкевича і книги Ірини Калинець. Зокрема книгу нарисів Ярослава Дашкевича “Постаті” — нарис про діячів історії, політики, культури (Львів, Пірамі-

да, 2007). Саме Ірина український громадянин позбавлений права захистити свої права в судовому порядку. Онуфріївна якось запитала мене: “А чому б вам не зробити інтерв'ю з Ярославом Романовичем?” Я погодився. Але перед тим, як іти на розмову з істориком, — з ручкою в руках перечитав видання цих “Постатей”, у яких ішлося про короля Данила Романовича, князя Лева Даниловича, Богдана Хмельницького, Івана Мазепу, Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського, В'ячеслава Липинського, Івана Крип'якевича, Дмитра Донцова, Євгена Коновальця, Андрея Шептицького, Гавриїла Костельника, Даниїла Бовуа, Омеляна Приїака... У підсумку це було навіть не інтерв'ю, а багатосторінкова розмова, яку найповніше подано в журналі Олега Романчука “Універсум” (№ 1—2, січень-лютий 2008).

А ось уривок інтерв'ю з Іриною Калинець: “Я сказала працівникам українського СБУ: не дайте себе принизити. Не має також права СБУ ставати на бік однієї партії — вона зобов'язана служити Україні. А це, на жаль, не виконується”; “Треба припинити бавитися в дрібничкові партії. Скажімо, Партія регіонів сконсолідувалась з партії хижаків. Тому й підпорядкувала собі СБУ, що змушує ректорів до стукацтва, переслідує студентів, науковців, працівників фондів. І табачництво в усій своїй красі показує, куди нас ведуть. У яму, у темряву, у зону”.

Отож і для Ірини Калинець, і для Ярослава Дашкевича важливим було ніколи не піддаватися зовнішнім впливам, дбати про свою націю, про свою країну, свою державу. Всюди і повсякчас виявляли активну громадянську позицію. Вони для нас зразок Ученого (Творця) і Громадянина. Вічна їм пам'ять!

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Від батька до сина, від Батькова — до України
Батько Ореста Фотинського — священник Преображенської церкви, яку в селі Батьків збудували 1745 року. Перейняв він парафію від о. Варфоломія (Гордасевича). А на додаток до парафії і настанову священника — берегти й примножувати церковну книжницю (ішлося про низку рідкісних видань, які о. Варфоломію дісталися від попередника Михайла Борущького).

Авксентій Фотинський не зрадив цій традиції, бо й надалі храм був справжнім центром культурно-духовного життя — аж до 1920 року, коли більшовики його зруйнували. Продовжив батькову справу Орест Фотинський, який робив перепис усього наявного церковного майна.

Освіту Орест Фотинський здобував у Кременецькому духовному училищі, Волинській духовній православної семінарії, Київській духовній академії. Готувався до священницької місії. Натомість обрав інший шлях — викладацький (викладав історію в училищах, гімназіях і Волинському народному університеті, був професором Житомирського інституту народної освіти) та чиновницький (очолював відділ охорони пам'яток старовини і мистецтва Волинської губернії). Він входив до Товариства дослідників Волині, збирав краєзнавчі матеріали, писав наукові праці, чимало з яких увійшли до “Трудов Общества исследователей Волини”. Найголовніші його іс-

Прописаний у сховищі старожитностей

До 150-річчя від дня народження відомого волинського дослідника історії Ореста Фотинського

На одній із краєзнавчих конференцій почув таке порівняння: як із джерела люд черпає цілющу воду, так із Волинського єпархіального давньосховища, заснованого наприкінці XIX століття, історія почерпнула стільки живильної сили, що й досі допомагає втамувати “спрагу” на нашу сиву минувшину. Влучне порівняння. А ось ініціатором і натхненником згаданого давньосховища був Орест Фотинський, священник, науковець, письменник, людина надзвичайної дослідницької енергії. Його життєвий шлях розпочався у селі Батьків Радивилівського району на Рівненщині 23 грудня 1862 року.

торичні дослідження: “Дорогобуж Волинський”, “Очерки из истории быта монастырских крестьян на Волини в XVII—XVIII вв.”, “Побратимство и чин братотворения в Юго-Западной Руси”, “О происхождении южно-русского козачества”. Остання з названих праць — фундаментальна в творчому доробку історика і за величиною, і за глибиною проникнення у витоки українського козацтва та української державності — аж у часи Київської Русі.

Автограф гетьмана Богдана Хмельницького — з особистої колекції

Попри багатогранний прояв таланту Ореста Фотинського його найбільшим життєвим здобутком вважають втілення ідеї щодо створення сховища, де б зберігалися цінні для суспільства раритети й реліквії. Назбираючи чимало старовинних речей (зокрема стародавніх рукописів, предметів культу, давніх музичних інструментів), краєзнавець не мав де їх зберігати. Тримав у закутку і розумів, що таким чином цінності ні

йому, ні іншим дослідникам минувшини користі не приносять.

Своєю ідеєю щодо сховища Орест Фотинський поділився з архієпископом Волинським і Житомирським Модестом, і знайшов у його особі активного соратника. Клопотання владики Модеста про створення закладу, де б зберігалися від подальшого псування і втрати цінні старовинні речі історичного та богослужбового призначення, які не мали належних умов для зберігання у храмах Волинської єпархії, підтримали церковні ієрархи.

Уже в перший день офіційного відкриття Волинського єпархіального давньосховища (15 травня 1893 року в Житомирі) до його фондів надійшло чимало цікавих і цінних старожитностей: рукописні книги Октоїх, Євангеліє (1636 р.), а також низка видань Острозької друкарні, колекції археологічних знахідок, автографи відомих особистостей. Серед них був і гетьман України Богдана Хмельницького з особистої колекції Фотинського. Надалі давньосховище під керівництвом Ореста Фотинського

не тільки збільшувалося, а й стало центром духовно-просвітницького життя. Спочатку воно містилося у пристосованій будівлі на архієрейському подвір'ї, а за рік після відкриття почалося спорудження будинку під музей і бібліотеку на ділянці, що належала Преображенському кафедральному собору.

Пам'ять про Фотинського — у вицілених експонатах

Згодом при давньосховищі відкрили велику бібліотеку, створили Волинське церковно-археологічне товариство, одним із напрямків діяльності якого стало видання “Волинського історико-археологічного збірника”. Тут науковці займалися дослідницькою роботою, зокрема в царині церковної історії та краєзнавства. Тут відбувалися конференції, читали лекції, організували творчі зустрічі. І до всіх цих заходів і проєктів мав стосунок Орест Фотинський.

Прикметно, що 1899 року Фотинський став делегатом XI Археологічного з'їзду від Волинського церковно-археологічного товариства. Під час роботи з'їзду він ор-

ганізував виставку волинських старожитностей, виступив із науковими доповідями, був секретарем відділення історико-географічних і етнографічних старожитностей.

Ще одна заслуга Фотинського — 1911 року Волинське єпархіальне давньосховище поповнилося експонатами Володимир-Волинської колекції (понад 100 рукописів і 500 стародруків) і стало одним із найбагатіших музейних закладів України.

Так музей українських і зокрема волинських старожитностей проіснував до 1915 року. Під час Першої світової війни частину його колекції вивезли і вона увійшла до складу Харківського музею українського мистецтва. А на початку Другої світової війни, багато матеріалів давньосховища зникло безвісти. Уціліла лише незначна частина експонатів. Нині вони перебувають у Харківському історичному й Житомирському краєзнавчому музеях.

Одухотворений Україною

Народна пісня полонила Миколу Дремлюгу вже в дитячі роки, коли він гостював у селі на Вінниччині у рідних його батька. Чотирирічний Микола дослухався до пісень, а потім, заховавшись на горнищі хати, співав їх, — розповідала родичка. Коли він стане композитором, то зробить понад сто концертних обробок народних пісень — не тільки українських, а й російських, білоруських, болгарських, чеських, словацьких, польських, угорських, албанських. А поховальний кант, який наспівувала тітка Голяна, стане однією з тем Третьої симфонії “Пам’яті жертв Голодомору 1932—1933 років”. За цю симфонію 1998 року композитор отримав найвищу нагороду — Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка.

Валентина КРЕМЕНТУЛО,
дружина М. Дремлюги

Великий вплив на М. Дремлюгу мав його батько, вчитель математики Василь Семенович. Ще в дитинстві Василь демонстрував неабиякі математичні здібності, але понад усе любив музику. Доля була прихильна до хлопчини, і йому пощастило познайомитися з молодим композитором Миколою Леонтовичем, який учителював у Чуківській сільській школі. Різниця у віці між вчителем та учнем була не дуже велика, тож невдовзі вони заприятелювали. Василь Дремлюга з радістю допомагав М. Леонтовичу у вирішенні складних математичних задач, а той залюбки навчав свого учня музики. Цей факт відобразив у своїй книзі про М. Д. Леонтовича музикознавець М. Гордійчук. А сам М. Леонтович напише про своє Чуківське вчителювання: “Щодо мене особисто, то я не можу пожалуватись, щоб учні та селяни ставились до мене неприхильно, хоч через мою недосвідченість та молодість гарним учителем у школі я не міг бути. Певне, мої хибки та помилки в загальноосвітній діяльності компенсувалися в якійсь мірі моєю ширістю в музичній практиці”.

Можливо, на честь М. Леонтовича Василь Семенович назвав свого сина Миколою, передавши йому любов до музики. Від батька Микола Дремлюга успадкував працелюбність, відповідальність за власні вчинки, відданість своїй справі. Саме за наполяганням батька майбутній композитор вступив до Київського політехнічного інституту, щоб здобути поважну професію інженера. Але протягом усього навчання у КПІ М. Дремлюга продовжував займатися музикою, виступав на інститутських вечорах як акомпаніатор, піаніст, виконуючи віртуозні прелюди Рахманінова, а також власні музичні твори, і навіть працював концертмейстером у хорі Українського радіокомітету під керівництвом О. З. Мінківського.

Подальшу долю Миколи Дремлюги вирішили знайомство з Л. М. Ревуцьким. Видатний митець прослухав композиції М. Дремлюги і запропонував вступати на його курс до консерваторії.

На початку навчання в консерваторії у М. Дремлюги виникли чималі труднощі в опануванні сольфеджіо, оскільки він не мав систематичної музичної підготовки. Музику, як і іноземні мови, французьку та німецьку, він вивчав вдома з приватними вчителями (батьки багато в чому відмовляли собі заради навчання єдиного сина). Уже за півроку М. Дремлюга подолав усі труднощі у вивченні музичних дисциплін і не лише став нарівні з підготовленішими студентами, а й багатьох з них перевершив. “Він ішов у навчання, як танк”, — згадувала одна з його однокурсниць.

У Миколи Дремлюги був дотепливий розум, прекрасна пам’ять. Він мав великий інтерес

Микола Дремлюга з дружиною

до літератури: української, світової, античної. У домашній бібліотеці його і його батька можна було знайти твори українських класиків: Тараса Шевченка, Лесі Українки, Панаса Мирного, Ольги Кобилянської, твори російських класиків та античних авторів, книги з історії України, всесвітньої історії, історії живопису. М. Дремлюга добре знав твори давньогрецьких драматургів класичного періоду: Есхіла, Софокла, а також давньогрецьку лірику, зокрема, “Метаморфози” Овідія, “Дафніс і Хлоя” Лонга та ін.

М. Дремлюгу цікавило все: і земне життя, і космос, і відкриття в науці й техніці. Він завжди передплачував журнали: “Наука и жизнь”, “Вокруг света”, мав багато книжок із серії “Знання”. Миколу Васильовича часто називали “Ходяча енциклопедія”.

Особливий інтерес у композитора був до творів історичної тематики, наприклад, до повісті Д. Мордовця “Сагайдачний”. Він завжди мріяв про створення подібного героя в музиці, наприклад, кошового отамана Запорозької Січі Івана Сірка. М. Дремлюга зібрав багатий матеріал про цього козака-характерника і дуже хотів створити оперу про нього. Однак у радянські часи потрібні були зовсім інші герої. І задум про оперу залишився тільки у мріях.

Народний український характер музики М. Дремлюги особливо чітко відчувається у романсі на слова П. Тичини “Ви знаєте, як липа шелестить”. У цьому творі і тонкий ліризм, і глибока задумливість, і відчуття незбагненої краси душі української людини. А вже романс написаний на вірш із ранньої збірки поета “Сонячні кларнети”, яку з 1925-го не видавали протягом 60 років. За радянських часів існувала заборона проти так званої “чистої лірики”, тож романс не дозволили виконувати на радіо. Дізнавшись про це, П. Тичина засмутився.

— А чому? — розгублено запитав він у композитора. М. Дремлюга тільки руками розвів.

— Ой, які погані люди! — засмучено сказав Тичина. — Що ж робити? А може, зателефонувати у ЦК?

І далі більш упевнено, ніби переконавшись у правильності думки: — А я зателефону!

Наступного дня П. Тичина радісно повідомив: — Дозволили! Можна співати!

Микола Васильович був добре обізнаний з українською і світовою поезією. Для своїх творів він обирав ті вірші, які відповідали його характеру і уподобанням. Це глибоко ліричні поезії, філософські вірші з роздумами про життя. Так з’явилися цикли романсів на слова М. Рильського і Омара Хайяма. Але часом траплялися й несподівані тексти, як, наприклад, вірш “Гей піду я на Говерлу”, який йому запропонував маловідомий, або й зовсім тоді невідомий чоловік на прізвище Капустяк. Вийшла гарна пісня, яка свого часу була доволі популярною, звучала по радіо, часто виконувалася на концертах.

М. Дремлюга першим підтримав відомого нині поета Андрія Демиденка, почавши писати пісні на його вірші. На своїх ювілейних концертах А. Демиденко завжди з вдячністю про це згадує.

М. Дремлюга був справжнім українським композитором, залюбленим у рідну землю, в українські села, ліс, річки та озера, у простих українських людей. Ось чому, коли він бував у Будинку творчості у Ворзелі, він радо спілкувався не тільки з колегами, найбільше з Георгієм Майбородою і Віталієм Кирейком, а й із простими працівниками Будинку творчості, мешканцями Ворзеля. Слухати їхню українську мову, їхню вимову було для нього насолодою. І Миколу Васильовича дуже любили. За уважність, ширість, людяність, гумор, повагу до простих людей.

Так само його любили у сім’ї. Коли Микола Васильович повертався додому з консерваторії, усі йому раділи, особливо маленька дворічна донечка, яка, зачувши в коридорі батькові кроки, бігла назустріч і радісно вигукувала: “Тато прийшов!”. Своїй дочці Марічці М. Дремлюга присвятив “Фортепіанний альбом” із 24 дитячих п’єс. “Лірична пісня” з цього альбому була улюбленим фортепіанним твором для учнів музичних шкіл і згодом стала такою популярною, що композитор зробив перекладення її для бандури, гобою, гітари.

Микола Васильович дуже любив свого онука Женю, приділяв йому багато уваги, часто грав з ним у шахи. Коли онук ще був маленький, і його питали, кого він найбільше любить, він завжди відповідав: “Діду”. Цікаво, що обидва народилися в один день, але з’ясувалося це вже після народження онука. Річ у тім, що у всіх офіційних документах, енциклопедіях, довідниках датою народження М. В. Дремлюги вказувалося 22 червня 1917 року. Однак це помилкова дата, про що Микола Васильович, звичайно, знав, однак вважав, що виправити цю помилку дуже складно. Народився він на батьківщині матері, у слободі Бутурлинівці Воронезької губернії влітку 1917 р., напередодні Жовтневого перевороту і переходу на новий календар, що і спричинило плутанину з датами. При переїзді свідоцтво про народження загубилося. У дитячі роки день народження М. Дремлюги святкували взимку, на свято Миколая, бо за християнською традицією день ангела-захисника вважається важливішим святом. Проблема постала перед отриманням паспорта, який М. Дремлюга одержав за шкільною довідкою, виданою 22 червня. Цю дату і зафіксували як дату народження. І тільки 1985 року свідоцтво було випадково знайдено в одній із книжок великої сімейної бібліотеки. У цій метриці, виданій Бутурлинівським районно-обласним виконавчим комітетом Боровського повіту Воронезької губернії, вказується дата народження 2 липня 1917 року за старим стилем, тобто 15 липня за новим. Це було великою радістю для Миколи Васильовича, бо його онук теж народився 15 липня 1981 року. Відтоді вони святкували день народження разом. Зараз свідоцтво зберігається в сімейному архіві. На підставі цього документа в новій енциклопедії, що готується до друку, вже подається уточнена дата народження М. Дремлюги — 2(15).07.1917 р.

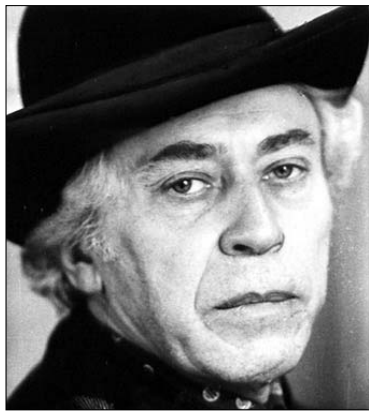
Микола Васильович був доброзичливою людиною і водночас

вимогливою, особливо у своїй професії, у педагогічній діяльності, в навчання студентів. Він працював у Київській консерваторії протягом 52 років: викладав гармонію, музичний аналіз, музичну літературу, оркестровку, читання партитур, хорову аранжировку, а від 1966 року — композицію. Серед його учнів були О. Білаш, Л. Дичко, В. Сільвестров, Є. Станкович, І. Карабіц, К. Мясков, В. Філіпенко, О. Костін, І. Поклад та ін., зокрема по класу композиції — В. Верменич, П. Ладиженський, І. Кириліна та ін.

М. Дремлюга був щедро обдарований, йому були підвладні всі музичні жанри. Загалом у його творчості перемагають оптимістичні тони, хоча в багатьох з них відчувається глибокий драматизм і трагізм. Композитор написав шість симфоній, цикл симфонічних поем, симфонічні увертюри, вісім концертів для різних інструментів з оркестром: для фортепіано, труби, скрипки, гобою. Його перу належить понад сто романсів на вірші І. Франка, Лесі Українки, М. Рильського, П. Тичини, В. Сосюра, Т. Масенка, Д. Павличка, А. Демиденка, О. Пушкіна, М. Лермонтова, І. Буніна, а також на вірші й сонети Мікеланджело, Ф. Петрарки, В. Шекспіра, П. Ронсара, Х. Міменеса, П. Елюара, А. Міцкевича, Омара Хайяма. Хорова творчість композитора включає кантати і ораторію.

М. Дремлюга першим в історії української музики створив концерт для бандури і симфонічного оркестру. Цей концерт став обов’язковим твором на вітчизняних та міжнародних конкурсах бандуристів. Його непересічний концертний репертуар для бандури, який включає фуги, сюїти, сонати, прелюдії, баркароли, є особливо цінним внеском у розвиток української музики. Написання творів для бандури вимагало ретельної співпраці з відомим бандуристом, викладачем кафедри народних інструментів Київської консерваторії С. В. Баштаном. А вже бандура, дуже складний у виконавському відношенні інструмент, загалом використовується для супроводу співу. М. Дремлюга розкрив нові виразні можливості бандури і підняв її до академічного рівня. М. Дремлюга був справді народним композитором, тож звернення до бандури було цілком логічним. Цікаво, що його п’єса для бандури під назвою “Дума” була використана у фільмі “Пропала грамота”. Імовірно, режисер І. Миколайчук був певен, що це народна дума.

Музика М. Дремлюги глибоко одухотворена, одухотворена Україною. Його остання незавершена Україна і має назву “Слава Україні”.

Упорядник і автор літературно-критичних розвідок лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

...Є радість і в журбі.
І в смутку є тепло
людського серця.

Б. Олександрів-Грибінський

Лірик без претензій на своєрідність. Формально й інтонаційно невідгадливий. Серед учителів, чий вплив простежується — Рильський, Сосюра, Плужник.

Поезії Олександрова власний розумний ліризм. Ліризм стриманий, підконтрольний розуму. На відміну від стихійного, спонтанного, імпульсивного.

Втрачаючи щось на безоглядній відвертості, поет компенсує втрати доречною мірою її оприлюднення, що рятує вірш від інфантильності, не смаку, надміру слів.

Цей вияв самоорганізації, підпорядкованість почуттів певному наглядю, що зводить до мінімуму ризик розминутися зі здоровим глуздом, відрізняє лірику Олександрова від лірики Сосюри.

Це поет автологічної мови, у якого марно шукати несподіваних тропів, рідкісних метафор чи образів.

Його виражальні можливості скромні в тому розумінні, що жодною мірою не претендують на відхилення від норми.

У цій поезії відсутні чарівні *неправильності*, які незрідка спрацьовують на репутації поетів. Як, приміром, пуант у Плужника.

Борис ОЛЕКСАНДРІВ-ГРИБІНСЬКИЙ (1921–1979)

Радість у журбі, тепло у смутку

Б. Олександрів (Грибінський — це його автономі) — поет *правильний*. Відкритий, ясний, чистомовний, без фонічних “затемнень” (збігу приголосних), що й зауважено І. Качуровським.

Вірші його добре читати вголос. Вони щирі й мелодійні, десятки текстів поета стали піснями.

Пісні ці в нас невідомі, як мало відома й поезія Олександрова, позаяк він із політемігрантів, емігрував у роки Другої світової.

Співучістю його текстів захоплювався Ю. Клен.

Ліризм, володіння віршем, культуру мови відзначив Ю. Шевельов.

Дорікав за *механічність* ме-

лодійності, автоматичне вживання трискладових розмірів, надто анапеста, вузькість тематичну й формальну.

Закиди резонні: поетика Олександрова мічена певною інерційністю.

Нерезонний закид — буцімто він, Олександрів, не володіє мистецтвом розриву фрази. Коли б він ним володів, українська поезія мала б іншого поета. І цей поет навряд чи зацікавив би композиторів.

Поезію Олександрова Шевельов заадресував читачеві “пересічної інтелігентності”. Підсумував: “Майбутнє Олександрова як поета залежить від того, чи він зумів вийти за межі того вузького кола, в якому його поезія перебуває, чи зуміє він

знайти своє, неповторно своє обличчя”.

Поза увагою лишилася культура цього, за самохарактеристикою, чистого серця, схильного до елегантності й задуми.

Передчуваючи закиди у песимізмі, Олександрів нагадував імовірним опонентам: усі видатні твори мистецтва у плані світоглядного песимістичні. І зауважив, що був би “більше стурбований”, коли б його звинуватили у нещирості.

Певна річ, він знав формулу Плужника: “Бути щирим — не всім зуміти”, і — зумів. Надто в інтимній ліриці, де його *дисциплінована* щирість відбилася найвиразніше.

Тим, ким ми були і хто ми сьогодні —
завтра не будемо ніколи!
Овідій

Час

День зачах у мареві смеркання.
Впала в море крапля. Тишина.
В безвісті космічного еднання
Ти одна —

одна —

одна —

одна...

Ти одна, людино. І печальний
Колокруг — і душ одвічний шем.
Тихо віє вітер проминальний
Яснооким нам, що проминем...

Ходить осінь у лузі...
П. Тичина

Все це прийде хутчій, ніж здається.
Одсіє, осиплеться день.
Сумно промінь косий відіб'ється
На брунатній корі черешень;

Позолотою бризне по полю
На осіннє потемрене тло
І погасне. І чітко до болю
Ти відчуєш, що все відійшло;

І ця осінь, некликана, рання,
Ця журлива притишеність рік —
Мов примарні човни сподівання,
Що хитнулись — і зникли навік...

10. 10.1969

Знахідка

Тіло князя зітліло давно,
Але кості в рудім саркофазі
І в полив'янім дзбанку вино
Залишились. Коритися спразі

Мертвий князь уже, звісно, не міг,
Але дзбанок поклали — з шоломом,
І воловий посріблений ріг,
Що у битвах вилунював громом.

Чи над ним голосила жона
Чи дочка, чи коханка — не знати.
Але витязів темна стіна
Окольчужена стала на чати.

“Вже з тобою нам, князю, не йти
У походи, у виправи бранні...”
І ярли під сонцем щити
У незайманих трав колиханні.

Спалахнули списи на плотах,
Тесаки загриміли залізною...
Підняли на смаглявих руках
І на кручу протупали грізно.

Тіло князя зітліло давно,
Але кості лишились донині.
І старе потемніле вино
У камінній рудій домовині.

Чорна смуга між дугами брів,
Ніби запис — про січу шалену.
Хто він був? Запитайте борів,
Запитайте вітрів Бористену...

1.06.1974

Петрарка
(1304—1374)

Він пережив її на цілих двадцять сім,
На двадцять сім печалю критих років.
І в самоті, у затишку німим,
Він чув луну її останніх кроків
По авінійонських плитах кам'яних,
Роздзвіння слів, малі уривки речень,
І в храмі, між уквітчаних святих,

Тремкі слова прохань і заперечень.
Канон. Закон. Заказана межа.
Тривожний сон у ранньому розсвіті...
О чарівна, єдина і чужа,
Для мене ти — єдина в цілм світі!

Одна, одна... осяяним чолом,
Очима, голосом, поставою — назавше!
Він так і вмер в сутані, за столом,
На книгу віршів голову поклавши.

Липень, 1974

На буддійському цвинтарі

Два японці стояли,
узявшись за руки, і плакали
Над відкритою ямою.

Хтось у японців помер.
День був дивно простий. Десь
над вітами ворони крякали,
Підійшов дідуган і,
зітхаючи, сльози утер.

І в уяві спливли:
Камакура, Кіото, кімоно,
Літуни-камікадзе,
що знали і славу, і жах,
Не роняючи сліз... Щось священник
читав монотонно.

День був дивно простий.
І японці стояли в сльозах.

1973

Прощання з князем
(На смерть Євгена Маланюка,
16 лютого 1968 р.)

Обірвалася нить.
Зупинилося серце козаче.
Тільки хмари і синь.
І та сама гірка чужина.
А за милями миль,
там, де степ вітровіями плаче,
Набрякає земля.
Починається рання весна.

І гримить даліна.
Отрясається з криги Синюха,
Виривається в степ,
де легенди і скитські боги.
Припливає з висот,
із незвіданих меж виднокруга,
Невпокорена тінь,
щоб на рідні лягти береги...

Дні, вогні, переходи, походи, ісходи,
Сонцеярі пожари —
і серце поета, борця.
Із піднятим чолом, наче князь,
він проходив негоди
Із пером і мечем —
неухильно твердий до кінця.

Завершилася путь.
Наче пісня — сувора і славна.
Відпливає поет — залишає хвалу і хулу.
І затужить, заплаче за ним Ярославна,
Україна заплаче
на древнім козацьким валу.

Пам'яті Т. Осьмачки

Прийди... я самотній... я не чув цього
літа ні зозулі, ні солов'я, і моє серце має
кривду до когось великого, на якого не
має ні суду, ні управи...

Прийди! ...Я знаю, що ти могутніша
від мого великого кривдника: звуки тво-
го голосу заставлять зашуміти мою душу
всіма переливами пісень усіх пташок з
усіх садків весінньої України...

Т. Осьмачка

Могила Тодося Осьмачки, на відміну
від інших могил побіч його, цілком за-
недбана, забур'янена...

3 листа

Цей сірий плащ. І бриль. І буйні брови.
Чола ясного лінія крута.
Так, це Тодось...

Гортанний виспів мови,
І саркастично складені уста.

Який же він інакший, незбагнений!
Все ніби так — і ніби все не так.
Поет, злидар. Бездомний і шалений,
Що по світах бродив, як вовчулак.

І не було ніде йому спокою.
Весь білий світ здавався чорним сном.
І ось тепер — цей камінь над тобою,
Над гробівцем, що вкрився бур'яном.

“Ніхто, ніхто не буде нас жаліти,
Коли крилом війне над нами тьма...”
Ну, що ж, бур'ян.

Він теж — немовби квіти,
Коли нічого іншого нема.

Ну от і все. Спалив твої
листи
І засмутивсь, відчувши ніби
втому.
Мов не дими, а так
немов би ти
Десь відпливла у далеч
невідому.

Спали мої... І будем знову ми,
Як мандрівці, що стрілися
на мості.
Нехай пливуть твої й мої дими
І може, десь зійдуться
в високості.

Вірш Олександрова "Неможливість", імовірно, нав'язаний Буніним, якого він шанував і перекладав, за ситуативною колізією, психологізмом, складною гамою почувань — з найкращих творів української інтимної лірики.

Виходи поета за межі звичного тематичного кола — туги за втраченим ріднокраєм, загубленості на чужині, самотності, того ж інтиму — це й долання якоюсь мірою інерційності письма, набування нової якості.

Примітні поезії, присвячені пам'яті Плузника, Маланюка, Осьмачки, вірші-портрети ("Петрарка", "Бетховен", "Старий артист", "Художник") і ті, в яких відлунувала історична минушина ("Знахідка").

З роками ставала усе відчутнішою схильність поета до самозаглиблення, медитації, ті ознаки неметушливого споглядання, які в перспективі могли б озватися філософською лірикою, коли б його життя не обірвалося під колесами автомобіля п'яного водія.

Повчально поглянути на Олександрова-Грибінського його очима.

Ця книжка вийшла знов така сумна,
Що, за сторінкою гортаючи сторінку,
Я наче п'ю терпкий остиї вина,
Накріплого на ружжі чи барвінку.

Та що зроблю? Таке моє перо,
Такі мої сонети і сонати.
Бо радість — мов позичене добро,

Що ледве взяв, як треба віддавати.
І я віддав. І десь кудись до зір
Чи до людей, до іншої роботи
Вона пішла. І знову на папір
Мої терпки, гіркі лягають ноти.

Ну ось вони. Собі чи не собі —
Ці тіннями люстровані озерця?
Прийміть же їх. Є радість і в журбі.
І в смутку є тепло людського серця.

Назва вірша "Апологія". В ньому звучить та ж нота, що передувала збірці "Колобіг" — право людини на сум як на життєствердне начало.

Ліричний психологізм, милозвучність віршів поета спонукають згадати фольклор. Олександрів із тих ліриків, які байдужі до формальних новацій. За винятком фоніки, чутливості до алітерації, асонансів і консонансів.

Говори, моя горлице, говори
Із підгірного Гориня. Грай
Прогаптованим голосом,

гомоном
Голубиних розгуляних зграй.

З іменем Олександрова-Грибінського пов'язана дискусія, яка так чи інак триває до сьогодні.

Поет гостро відреагував на з'яву відомої антології "Координати". "Я не є ніяким літературним троглодитом, назадином, і мій виступ (йдеться про виступ на 4-му з'їзді "Слова" — В. Б.) у ролі "крузадера" в поході проти модернізму нітрохи не типовий для моєї вдачі (взагалі цей виступ був цілком випадковий), — але я люблю літературу, особливо поезію, і за свій не такий уже й молодий вік навчився відрізняти, що в ній є справжнім мистецтвом, а що можна окреслити і індіанським словом "какабека". І я не можу вийти з дива, як же Ви, колишній тичиніст, що захоплювався стихійною музичністю Тичини, що навіть придумав спеціальний поетичний термін "клярнетизм", — може протягувати таку антихудож-

ню, антиестетичну, антизоровогоглузду саламаху як творчість наших модерністів".

Це уривок з листа Олександрова Ю. Лавріненку, упорядникові "Розстріляного Відродження".

Лавріненко, стримано відгукуючись про поетів Нью-Йоркської групи, виправдовувався, "що порожнє місце там, де вони є тепер, не було б кращим для України й літератури".

Така позиція спровокувала в'їдливий випад: "...скажу таке: венеричні хвороби принесла у незаймані закутки світу прогресивна західна цивілізація. Чи це значить, що в порядку сприйняття західної цивілізації необхідно сприйняти також притаманні їй венеричні хвороби?"

Полемістом Олександрів був із перших. Життя його обірвалося на злеті. Він загинув там, де й мешкав, у Канаді. Осмислюючи його творчість, І. Качуровський "виділив" йому місце між Рильським і Сосюрою. З ним, із певними застереженнями, можна погодитися.

Цей хрест. І напис. Просто. Все до теми.
Ця вічна пам'ять — брама в забуття.
А він лежить — самотній і окремий,
Цілком такий, як був і за життя.
31.05.1979

Неможливість

Ти постукала в темне вікно.
Хмурий вечір. І вітер. І злива.
Я тебе вже не бачив давно.
Ти постукала в мокре вікно.
Ти? Чи справді це ти? Неможливо.

Що ж, заходь. От година лиха.
Ця година, так довго жаданна!
Що ж тепер? Не боїшся гріха?
То заходь. Ця хатина суха,
Королево моя довгожданна!

Мокрі вії. І коси. І плащ.
І в покорі похилени плечі.
А в очах — ніби сміх, ніби плач...
"Може, я не до речі, пробач..."
Ти до речі, до речі, до речі!

"Знаєш, сталось... Прогнав чоловік,
І тепер мимоволі я вільна..."
Дві сльозини з-під темних повік.
(Ну й нікчема він, твій чоловік!)
Але втіха згасала повільно...

Мов сновиддя на фоні вікна,
Де гойдалася смуга ліхтарна.
От і сталось... Невже це вона?
(Щось у серці спускалось до дна)
Квола, мокра — і ніби й негарна...

На потемрені шиби дивлюсь
І малюються рами, мов ґрати.
Може, я від журби захлинусь,
Але як же сказати? — Боюсь! —
Те, що треба, що треба сказати!

Ну і вечір! Сльота і сльота,
Вітровії, і темні, і злива.
Ти немов би і та, і не та...
(Як нещадно минають літа!)
А здається любив... Неможливо!

Спомин про голубиний гомін

Говори, моя горлице, говором
Із підгірного Гориня. Грай
Прогаптованим голосом, гомоном
Голубиних розгуляних зграй.

Говори у години голублені
В гоміливому гаю, в гурті,
Де гудуть, у гушавині згублені,
Голокорі грабини густі...

Говори, гомони мені гостею,
Гіркуваті гадки мої грій.
Хай загублену згоду погостимо
В голубиній гряді голубій.

Ну от і все. Спалив твої листи
І засмутивсь, відчувши ніби втому.
Мов не дими, а так немовби ти
Десь відпливла у далеч невідому.

Спали мої... І будем знову ми,
Як мандрівці, що стрілися на мості.
Нехай пливуть твої й мої дими
І, може, десь зійдуться в високості.

Сині зорі — і небо без дна.
І спізнілі гадки — на розвагу.
Принеси мені келих вина,
Щоб згасити цей смуток і спрагу.

Принеси і постав — і пройди
Чи лишися, та тільки — ні слова.
Облітають осінні сади,
Рахманіє зоря вечорова.

Що було, те було. І дарма
Розважати, страждати, гадати.
Поміж нами густішає тьма,
Затирає і вчинки, і дати.

Десь у темряві б'ють дзигарі,
Відчисляють віки по годині.
Самота. Тільки стріли зорі
Прошивають листи тополіні.

Принеси мені келих вина.
Як поволі яріє крайнеба!
Ми одні. Я один. Ти одна.
І крім тебе нікого не треба.

28.08.1969

Свій тихий жаль я туго прив'язав
На дні душі. Чуття моє шалене!

Іще я Вам нічого не сказав,
А Ви вже дивитесь злякано на мене.

Не треба. Я нічого й не скажу.
Десь там комусь займаються світання,
А я вже став на ту лиху межу,
Яку мені накреслено зарання.

І ось тепер — які мої жнива?
Куди піду, не радісно зібравшись?
І я пишу гіркі оці слова,
Немов кажу "прощай" —
не привітавшись...

Над морем Дружині

Береги твоїх мрій
Замикаються — вужчі, темніші.
Ударяє прибіій
В прибережні базальтові ніші.

Ти над морем сидиш,
Босі ноги торкаються хвилі.
Мов осінній комиш,
Твої плечі печально похилі.

Не журись, примирись —
Ще в житті нам багато не вдасться.
І тепер, і колись —
Що ми ближче, то далі від щастя.

Запах моря гіркий,
Несподіваних бризків навала.
Певно, я не такий,
Як мене ти у мріях бажала.

Нитку-думу сную:
Ну, а море, а хвилі, а бризки?
Кожен долю свою
І недолю приймає з коліски.

Не стикатись ні з ким —
Це як хвилям не битися з молотом.
Добре бути гнучким,
Та недобре стелитися долом.

Ти над морем сидиш,
Босі ноги торкаються хвилі.
Мов осінній комиш,
Твої плечі печально похилі.

Це дарма, це дарма:
Колокругу спинити не можна.
Кожна доля — сама,
Як стеблина під бурею, кожна.

Жалем серця не край,
Простягни мені руку з-за моря.
Менше горе віддай —
Не бери собі більшого горя.

А скільки мрій було зеленою весною!
М. Рильський

Чи був лихий? Чи, може, був нечесний?
Чи не любив? Чи звабив — і забув?
Чи міг би я у ті зелені весни
Не бути таким, яким я з Вами був?

Думки, думки... Сріблісті альбатроси,
Дзвінки слова і серця тихий шем...
І синя ніч. І Ваші теплі коси,
Такі пропахлі вітром і дощем...

Це все було. Як дальній рокіт грому,
Як сонця гра над степом весняним...
І ось тепер на камені рудому
Це все, як сон, як літа легкий дим,

Що тане, тоне, губиться поволі,
Кудись пливе без цілі і мети.
Ну що ж — пливи.
Зникай на видноколі,
На тій межі, якої не дійти...

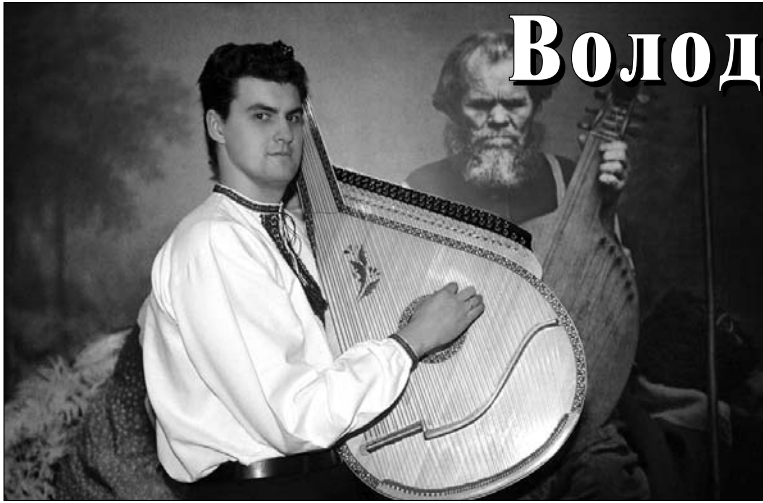
2.II.1974

За минулим сльози не проллю.
Хай відходить, пекуче, як сірка.
І на пізнє твоє "не люблю"
Посміхнуся вибачливо-гірко.

Бо даремно, ступивши на грань,
Докоряти перейденим площам.
У житті не минути прощань —
Нечеканих прощань з найдорожчим.

Не pomoже невжитий квіток,
Не pomoже, що серцем я чистий, —
До веселих, до синіх заток,
Вже я знаю, мені не доплести.

Не ступити на стьожки доріг,
Що у мареві куряться злотньо.
Буде грудень, і мряка, і сніг,
І назавжди, назавжди самотньо.

Володимир ВОЙТ: «Не знищимо бандуру шоу-бізнесом»

Наш гість — заслужений артист України Володимир Войт, лауреат міжнародних конкурсів як бандурист і композитор. Із сольними гастролями відвідав Литву, Німеччину, Польщу, Туреччину, Ізраїль, США, Канаду. Пан Володимир вважає, що бандура створена для української пісні і їй протипоказані конструктивні новації, тим паче, що різновидів бандур дуже багато.

— **Пане Володимире, для чого створена бандура? Що на ній треба грати?**

— Бандура створена для української пісні. Утім, є розбіжності. Скажімо, кафедра народних інструментів київської консерваторії здавна відкидала надбання народного виконавства. Головне — суто інструментальна гра, що відмежовувала інструмент від українського слова.

— **А що означало поняття “бандурист” 50 років тому?**

— Скажімо, Володимир Кабачок, учень Гната Хоткевича, засновник Полтавської капели бандуристів, однозначно не відповідає на це запитання. У своїй книзі гри на бандурі, виданій 1958 року, пише: “Гра на бандурі супроводить спів самого бандуриста, тому досить важко сказати, хто такий бандурист: чи це музикант, який грає на бандурі і співає, чи це співак, який сам собі акомпанує. Вікова історична традиція кобзарського мистецтва поєднала у нашому уявленні поняття бандуриста-співака і бандуриста-інструменталіста в одне нерозривне ціле”. Ключові слова “спів” та “грає”.

Унікальна форма виконавства на бандурі — капела бандуристів, жанр, який за свою багаторічну історію став творцем хорових традицій. Виконавці в капелі бандуристів — водночас хористи й оркестранти, і підхід, коли переважає одне крило (хорове чи інструментальне), приречений на втрату жанровості.

Український народний хор імені Г. Верьовки — це теж великою мірою бандурний осередок України. Коли 1943 року в Харкові заснували Державний український народний хор, до його складу повністю влилася Миргородська капела бандуристів. Отже, колектив імені Верьовки асоціювався як хор, який супроводжують бандури. Все. Ні баянів, ні цимбал, нічого. Тому традиція бандури у народному хорі була витримана, як добре вино чи коньяк.

Відомо, що українська пісня з жодним іншим інструментом не звучить так добре, як із бандурою. Доказ цього — прагнення співати у супроводі чи то капели бандуристів, чи то народного хору, оркестру народних інструментів чи просто із бандуристом найвидатніших співаків минулого й сучасності. Дмитро Гнатюк, наприклад, просив батька закомпанувати йому пісні в концерті... Також можна згадати Івана Козловського, Бориса Гмирю, Михайла Гришка, Андрія Кікота, Петра Білинника, Миколу Кондратюка, Діану Петриненко, Івана Паторжинського, Анатолія Кочергу, Анатолія Солов'яненка, Марію Стеф'юк та багатьох інших.

— **На які ризики, дерзання Ви здатні як бандурист?**

— Для мене надважливо не плутати культуру і шоу-бізнес, у цьому полягає наша найбільша катастрофа. Ось приклад. На чергове телешоу приходиться людина, яка нібито є знаним музикантом. Вона не розповідає про культуру, мистецтво, про щось важливе. Митець виступає експертом у галузі борщів: “Тут помідорчики відчуваю, солі багато. А це, напевно, німець робив, бо дуже акуратно всьо порізано. Гм... цей піччю пахне, бабуся точно варила...”. У результаті виходить дешева розважальна юшка.

Я розумію, коли на таку передачу приходять шоу-бізнесовий продукт, скажімо, Віталій Козловський. Його впізнають без пісні, за “фейсом”, що миготить на телекранах. Козловський не розповідає про свою творчість, він куштує страви і висловлюється з цього приводу. А представника культури у шоу-бізнесових сферах зазвичай не впізнають, тому він на ТБ бере інструмент, щоб його принаймні асоціювали з ним. Усе це принизливо і якщо митець базікає про борщики, це вже цілковита профанація культури.

Найбільша біда, що ми, бандуристи, дуже захотіли прорватися у шоу-бізнес, і цим знищуємо бандуру. Якось виступав гурт “Шпилясті кобзарі” на “Хвилині слави” у Москві. Олександр Масляков запитав: “До якої межі можна клеїти дурня, тримаючи в руках бандуру?” Сказав ніби жартома, але насправді за цим криється глибокий біль. Проте і Росія потребує скороморхів, які розважають засобами українських національних символів.

Нині ситуація така, що люди готові і з бандурою будь-що ро-

бити. Напівголені дівчата у французькому кабаре шось грають на бандурі, танцюють довкола неї (є ролик). Мені болять, коли бандуру використовують у якихось піар-акціях, а вони, здається, займають нині 95 % того, що відбувається у мистецькому просторі. Це, на превеликий жаль, можна спостерігати і в автентичній музиці.

— **Скільки автентичного є в бандурній галузі?**

— Серед автентичних бандуристів є яскраві представники, віддані справі. Але й вони розбилися на певні клани, які прив'язані до міст. Це Київ, Харків, Львів. Утім, і в Києві є якась роздрібненість. Зрештою можна зазначити дві великі тенденції з багатьма відхиленнями, залежними від особистих поглядів лідера того чи того осередку. Одні намагаються триматись якомога ближче до традицій народного виконавства. Другі прагнуть реалізувати себе для матеріального забезпечення. Одні виготовують бандури, які відповідають стандартам народних, вивчають репертуар усним способом тощо. Другі використовують великі (за розміром) інструменти, металеві деталі для більш голосного, потужного звуку, співають поставленими голосами, застосовують театральні рухи, які привертають увагу публіки, використовують пластикові нігті, електронні настроювачі, вивчають репертуар з нот тощо. А є виконавці, які поєднують ці дві тенденції. І при нагоді не забувають паплюжити людей, які грають на бандурі зразка Івана Скляра, стверджуючи: “Це бандура советікус”.

Отже, питань багато, їх не можна розглядати однозначно, тому що правда є там, там і там. І так само неправда присутня. Потрібна виваженість, тверезий погляд на минувшину.

— **Отже, Вас ми не побачимо у попсовій блискучій обгортці?**

— Спроби були себе подати, але не в такій уже й попсовій обгортці. Замолоду я також хотів застрибнути на найвищу сходинку, зокрема популярності. І пізніше були спроби. Якось зателефонував Мілош Єліч (ми з ним у консерваторії вчилися), клавішник і аранжувальник гурту “Океан Ельзи”. Каже: “Ми зараз записуємо пісню, потрібна бандура. Заграєш нам?”.

Наступного дня зустрілися у студії, записали пісню “Веселі, брате, часи настали”. Вона здобула надзвичайну популярність, хоча її забороняли, знімали з ефірів. Це був соціальний проект “Океану Ельзи”, тому прізвище моє не фігурувало. Найцікавіше, що продюсер і хлопці чудово розуміли, чого хочуть, — традиційного звучання цього інструмента, який, зокрема, огортав голос Вакарчука. Жодних псевдогітарних риффів на бандурі чи концептуальних імпровізацій.

Я пробував і рок грати, і джаз, який асоціюється з інтелектуальною музикою. Іноді бандуристи починають спекулювати на цьому: мовляв, граю джаз, тож я серйозний музикант!

Але, повторюся, бандура, на мою думку, створена для народної пісні, саме пісні. Для мене є показовою творчість Гната Хоткевича і його учня Леоніда Гайдамаки. Цілком знищене, затерте ім'я, ніби не було людини. Лише нещодавно це ім'я повернулося із забуття, бо бандурист Віктор Мішалов написав дисертацію, захистив у Харкові. Ідеться про відродження виконавства на харківській бандурі, за яку, власне, Хоткевича й розстріляли.

Л. Гайдамака, перший в історії української музики бандурист із вищою профільною освітою, професійний виконавець, педагог. Людина, яка після Хоткевича

зробила значний внесок у розвиток бандурного мистецтва. Л. Гайдамака блискуче грав інструментально, але видатних голосових даних не мав, тому Хоткевич створив для нього мелодекламації, підкреслюючи нерозривність українського слова та бандури.

— **Ви не лише оркестрант, у Вас є сольні номери, граєте у тріо. А за цим певний репертуар, аранжування.**

— Спочатку грав соло з оркестром. Та в колектив прийшли випускники київської консерваторії — Тимофій Старенков і Олександр Миколок. І ми створили тріо, як-то кажуть, під конкретний проект, шевченківські дні.

— **Хто в цій справі грає першу скрипку?**

— Оскільки я концертмейстер групи бандур, тому першість навіть не обговорювалася. Ми дали свободу вибору щодо репертуару, підтримують нас, за що я вдячний керівництву. Хочеться якнайбільше зробити, спробувати поєднати київську і харківську бандури, традиційні інструменти, певним чином обіграти все. Хлопці талановиті, тому співпрацюємо творчо.

Але одна проблема все-таки є. Ми дуже залежимо від виробників інструментів. Чернігівська фабрика музичних інструментів уже не працює. Утім, основним виробником був... Іван Скляр, він створив модель інструмента, який ми використовуємо. Скляр — перший керівник оркестрової групи у хорі імені Верьовки, і немає бажання перейти на бандури Львівської фабрики, хоч які чудові вони є.

Наші інструменти потребують оновлення, реставрації.

— **Музична візитівка вашого тріо?**

— Дуже складне питання репертуару. Творив мало, а ті, що були заранзовані для трьох бандур, довелося адаптувати під наш ансамбль.

Почали з фантазії “Ніч яка місячна” Ігоря Марченка. Це теж забуте ім'я. Талановитий Ігор Савич Марченко керував оркестром баяністів у консерваторії, писав багато аранжувань для оркестру радіо, яким керував Андрій Бобир.

Я звернувся до своїх приятелів за кордоном: у Канаді, США, Аргентині, отримав твори Григорія Китастого, призначені для дещо іншого тембру — харківських бандур роботи Олександра Гончаренка. Вони надзвичайно ефектні в цих творах. Ми трошки програємо у звучанні саме у цих п'єсах, а це спонукає шукати свій репертуар. Намагаємося грати твори Хоткевича. Для нас написала п'єсу “Струмочки” молода композиторка з Ніжина Олена Спіліоті. Твір модерновий, вельми приємного звучання.

Спілкувався
Володимир КОСКІН

Великий антикварний салон — 2012

Євген БУКЕТ
Фото автора

До уваги відвідувачів експонати з чотирьох вітчизняних музеїв — Чернігівського обласного художнього музею імені Г. П. Галагана, Чернігівського обласного історичного музею ім. В. В. Тарновського, Полтавського художнього музею ім. М. Ярошенка та Київського музею театрального, музичного та кіномистецтва України, що були поєднані тематикою належності в минулому до родинної колекції Галаганів. На жаль, її доля через революцію, війни і людське невігластво буремного XX століття склалася непросто. Частина експонатів знищили, а частина була розпорощена по різних збірках. Відвідувачі цьогорічного салону мали добру нагоду оцінити кращі зразки з колекції Галаганів, зведені до Мистецького Арсеналу з фондосховищ різних міст України.

Зокрема Чернігівський обласний художній музей презентував галерею портретів Галаганів, Розумовських, Дараганів, Гудовичів, Кочубеїв, що сформувалася протягом XVII—XIX століть. Відомо, що це одне з найповніших родинних зібрань портрета на теренах Лівобережної України. А музей театрального, музичного та кіномистецтва України вперше де-

Уже вп'яте в Києві, у приміщенні Мистецького Арсеналу відбувся Великий антикварний салон, де цього разу було представлено колекції українських музеїв, антикварних галерей, окремих поціновувачів старожитностей.

монстрував перлину своєї колекції — знаменитий сокиринський вертеп 1770-х років. Він зберігався у Сокиринському маєтку Галаганів близько 150 років. Мистецьку колекцію вдало доповнили фотографіями краєвидів садиби в Сокиринцях початку XX ст., а також унікальними документами з сімейного архіву Галаганів зі збірки Чернігівського обласного історичного музею.

На Великому антикварному салоні представили мультимедійну інсталяцію “Світлотінь”, присвячену пам'яті Миколи Вінграновського, яку виконав Олександр Дірдовський. Завдяки сучасному відео-арту поезія і музика разом із численними напівпрозорими екранами-проекціями та реальними автентичними предметами створили можливість поринути у світ одного з найскравіших представників покоління шістдесятників — поета й кінематографіста Миколи Вінграновського.

Цим проектом започатковано підготовку до проведення в Україні “Місяця Миколи Вінграновського”, який запланований

на квітень 2013 року. Тоді будуть реалізовані різнопланові ініціативи: від ретроспективи його фільмів, фото-, відео- і музичного проектів до конкурсу серед українських школярів.

140-річчю від дня народження видатного українського художника Олекси Новаківського була присвячена ще одна виставка в межах салону. Власник колекції — доктор філології, кандидат мистецтвознавства, академік НАН України, професор Микола Мушинка. Організатори стверджують, що наразі це найбільша приватна колекція полотен О. Новаківського (55 творів), якщо не брати до уваги колекції, що належать родині митця.

На інших виставкових площах теж було багато вартих уваги речей: від монет до посуду й меблів, від листівок і стародруків до географічних карт і моделей морських суден. Ціни на них не озвучували. Схоже, що ми, відвідуючи музеї, бачимо лише крихти від тих історичних артефактів, якими багата наша країна. А скільки нашої історичної та культурної спадщини перебуває

Сокиринський вертеп, 1770-ті рр.

за кордоном — можна лише здогадуватися. Сподіваюся, що поціновувачі старовини наслідуватимуть приклад відомого антиквара з Качанівки В. Тарновського-молодшого, який свого часу подарував колекцію Чернігів-

ському земству і це врятувало її від знищення, а ім'я колекціонера від забуття. Хочеться вірити, що п'ятий антикварний салон у Києві — свідчення того, що сучасні колекціонери теж готові до подібних жертв.

По-родинному тепле і близьке...

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олександра
ЛИТВИНЕНКА

Який же Новий рік без лісової красуні? Для багатьох без неї свято не свято. Та мало хто замислюється над тим, що під час “ялинкових кампаній” десятки тисяч хвойних дерев просто пускають під сокиру. Новий рік ой як дорого обходиться природі (щоб деревце виростило, потрібно 10—15 років!)... А чому б ялинку або й інше хвойне дерево не посадити у себе біля будинку (зважаючи і на те, що хвойні дерева очищують повітря і дарують людині життєву енергію) і щороку прикрашати його не в дешеві китайські прикраси, а цукерками, шишечками, оригінальними, власноруч виготовленими іграшками, композиціями... Навіщо орієнтуватися на світ, який вихолощує і вбиває душу?! Так, з одного боку ніби цікаво — ялинка із конфіскованих бензопил, із пластикових пляшок, зі сміття, зі стільникових телефонів, із деталей LEGO, стала ялинка... А з іншого — дивлячись на такі “творіння”, хіба можна відчутти смак новорічних свят?! А ми, українці, і собі сліпо мавпуємо...

Ось і на День Святого Миколая у Києві стартував святковий марафон урочистим засвіченням Головної новорічної ялинки України і феєрверком. Тішить те, що це вже не конусоподібне опудало. За що велике спасибі від киян та гостей міста (уперше новорічну ялинку створено з урахуванням побажань мешканців столиці). Навіть було проведено конкурс із визначення найкращої пропозиції її зовнішнього вигляду (за

його результатами перемогу здобула компанія “Люм'єр-Україна”). Цьогорічна штучна красуня заввишки 35 метрів має вагу до 30 тонн. Ілюмінаційне оформлення з ефектом “падаючого” світла, піксельна верхівка з ефектом 3D, світлодіодні іграшки... Це все, звичайно, добре. Але чомусь мріється, що колись на Майдані Незалежності зустрічатиме кожного дбайливо посажена жива

ялинка. І нехай не тридцятиметрова, не така помпезна, не така затратна, не така епатажно-сучасна, а просто справжня. І щороку спостерігати, як вона підросла... Хіба це не диво?!

Ще раз критично зиркнувши на світлодіодні іграшки, прямую до Музею Гетьманства. Тут, у затишній залі, що нагадує селянську оселю, мистецька виставка українського святкового декору “Різдвяна Украї-

на”, автори якої — Оксана Ягодка та Світлана Вавілова. Відразу впадає у вічі те, що в авторських роботах майстринь: інсталяціях, ялинкових прикрасах, ляльках, іграшках, оберегах, предметах українського побуту в мініатюрі гармонійно поєднані традиція та сучасність, натуральні матеріали та синтетичні. Ви тільки гляньте на солом'яну “Ялинку-дідуха” у горщику. Чим не витвір

мистецтва? Розглядаєш цю осучаснену диво-інтерпретацію і зринають дитячі спогади: кучерявий дідух на покуті у бабусиній хаті і невеличка, припорошена снігом, смерічка на подвір'ї. А тут вони поєдналися воедино. Ще й прикрашена “дідухоялинка” горішками, шишками, візерунчастими дерев'яними кониками, бубликами, ляльками-мотанками, янголятами, ароматними кавови-

ми іграшками з українським розписом... І все це таке по-родинному тепле і близьке.

— Ми хотіли так скомбінувати нашу виставку, щоб вона була органічна, щоб усі роботи поєднувалися і за змістом, і за кольором, і композиційно доповнювали одна одну. Світлана Олександрівна любить займатися етнофлористикою, працює з природними матеріалами, а я — живописець. Хоча також виготовляю різноманітні вироби, але використовую сучасні техніки і матеріали у своїх роботах, — ділиться думками Оксана Ягодка.

Дарують новорічний настрій і представлені картини “Ніч перед Різдвом”, “Зимовий пейзаж”, “Зимовий ранок” Оксани Ягодки. Та улюблена тема художниці — янголи. У старовинній техніці, різьбі по левкасу виконаний “Ангел з дарами”. А на полотні “Ангел” зображений на небесах суто український янгол у традиційному костюмі. І промовиста деталь — поруч крізь хмари пробивається паросток життя у вигляді тендітної рослини...

Також на виставці можна побачити роботи Віри Каракиду, доньки Світлани Олександрівни. Це інтерпретації різдвяних вінків, прикрашених яскравими ляльками, та янголи — обереги на щастя. Серед робіт Світлани Вавілової привертає увагу модернізований вінок із лози: тут використано і невеличкі іграшки з перламутром, стрічки, нотний папір, корки з-під пляшок, — і все це поєднано в одній різдвяній композиції. Наприкінці Оксана Ягодка поділилася мрією: майстрині планують створити унікальні набори розвивальних іграшок для дітей, які б змалку прищеплювали інтерес до українських традицій.

Паперові фантазії

Каріна МЕШКО,
студентка I курсу Інституту
журналістики та міжнародних
відносин КНУКіМ

У Державному музеї іграшки відкрилася виставка ялинкових прикрас. Перші ялинкові прикраси були їстівними: яблука, яйця, горіхи, цукерки. Саме яблука стали прообразом скляних кульок. Виставка у Києві присвячена іграшкам, створеним власноруч із паперу, і має назву “Новорічні паперові фантазії”, бо саме з цих іграшок почалася історія новорічних прикрас. Розмаїття виробів із паперу вражає: картонажні іграшки “дрезденки”, фігурки з пап'є-маше, українські витинанки. Деякі саморобні прикраси виготовлені в київських родинях понад сторіччя тому й мають свій особливий орнамент. Вражають паперові балерини та янголятка, а також іграшки, створені у популярній техніці “квілінг”. Організатори й працівники виставки розповідають історію кожної іграшки, діляться новорічними оповідками та дарують святковий настрій своїм відвідувачам. Всеукраїнська освітня мережа “Щоденник.ua”, Державний центр позашкільної освіти, студія квілінгу “Паперові Кучерики” та Державний музей іграшки запрошують кожного, хто знайомий з техніками виробів із паперу, взяти участь у Всеукраїнському конкурсі “Новорічна іграшка з паперу”. Такий конкурс не тільки зацікавлює юних майстрів, а й дає змогу дітям проявити фантазію та отримати подарунок за свою дизайнерську роботу. В творчому змаганні взяли участь близько 6000 осіб. У Державному музеї іграшки поряд із роботами талановитих школярів представлені вироби відомої дизайнерки Марти Холод.

Столичний Музей іграшки, де відбулася виставка “Новорічні паперові фантазії”, дає змогу налаштуватися на новорічний лад і пропонує зустріти свято зі створеними власноруч іграшками й прикрасами!

Ольга КОЛОМІЄЦЬ,
музичний оглядач

Зігривалися музикою

У Колонному залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України відбувся концерт народної музики, започаткований Миколою Різольем, народним артистом України.

Микола Іванович Різоль народився у день Святого Миколая — 19 грудня 1919 року. Він — баяніст, педагог, композитор, народний артист України (1982), професор Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського. Як педагог, виховав кілька поколінь музикантів-баяністів, серед яких і народні артисти України — Володимир Бесфамільнов і Сергій Грінченко, композитор і диригент Володимир Рунчак; заснував квартет баяністів, що проіснував понад 50 років і надалі триває його творча діяльність. Микола Іванович підняв ансамблеве народно-інструментальне мистецтво на найвищий рівень.

Наш концерт розпочав молодий студентський колектив Київського національного університету культури і мистецтв “Гарнограй”, художній керівник Сергій Дідок.

Молоді виконавці розпочали концерт із Віночка українських мелодій В. Попадюка. Ансамбль музик складається з двох скрипок, двох сопілок, двох баянів, акордеона, контрабаса та цимбалів. А на виконання ноктюрну Сергія Дідка “Ті а то Мо-Ті-А” приєднується і соліст свирілі.

Третя п’єса “Буковинка”, де солістом є Назарій Яремчук — баян, виразна своїми буковинськими нагашами, схожими на гуцульські мелодії. Та згодом сучасна мелодія врізається у п’єсу зі своїми доволі негармонійними акордами.

Слідом за молодими і жвавими виконавцями виступає тріо “Козачка”, що освятило вечір колясками та щедрівками, які сповню-

ють оселі благодаттю. Тріо — Тетяна Школьна, Інна Карзанова та Анастасія Чумаченко, а акомпанували на цимбалах Володимир Польовчик. Голоси солісток ведуть нас у прадавню історію, малюючи дзвінким співом картину народження Ісуса, а дзвіночки в руках співачок ніби сповіщають про швидкий прихід Христа. Виконували: “А в кінець стола сидить Миколай”, “Що то за предиво”, “Ой в полі, полі військо стояло”, “Там високо в синім небі”.

Концерт продовжив дитячий фольклорний ансамбль “Райго-

народних інструментів. Звучання незвичне, та деякі моменти вражають, особливо швидкий темп наприкінці завдяки манері гри на домбрі — постійне тремоло, звучить навіть ще жартівливіше. Виконував ансамбль “Дивограй”, соло на баяні — лауреат міжнародних конкурсів Роман Онисків.

Ансамбль “Дивограй” виконав Фантазію на гуцульські теми П. Терпелюка, соло на скрипці — лауреат міжнародних конкурсів Ольга Чорнокондратенко. Гуцульські мелодії вирізня-

Київської філармонії, який уже 50 сезонів невтомно виступає на сцені, 40 з яких у незмінному складі, це рекорд для ансамблів. Тепер квартет носить ім’я свого засновника. Керівник квартету — Сергій Грінченко. Виконує “Чардаш” М. Різоль та “Коломийку” В. Зубицького. Чардаш — угорський народний танець, що вирізняється варіюванням темпу, адже починається повільним ліричним вступом по колу, а завершується у стрімкому ритмі парного танцю.

Микола Іванович Різоль спостерігав за творчістю всіх колективів, а особливо народних. “Рідні наспіви” в Запоріжжі виступили на конкурсі саме з п’єсою Миколи Різоль і саме з цією п’єсою до них прийшло визнання, хоч потім було ще багато конкурсів і різних виступів.

Ансамбль надзвичайно яскравий, має багато особливостей: це прекрасне вміння співпрацювати в колективі, віртуозність, професіоналізм, постійна робота з солістами, їхня надзвичайна артистичність, емоційність і довершеність. Керівник ансамблю — заслужений працівник культури України Юрій Карнаух. Надзвичайно задушевно ансамбль виконав перекладену для народних інструментів пісню “Гляжу в озеро синіє” з кінофільму “Тіні зникають опівдні”. Соло на баяні — Сергій Грінченко, на балалайці — Юрій Алексик.

Наприкінці концерту виступив ансамбль народної музики “Первоцвіт”, де виконавцями були і діти. Спочатку вийшли інструменталісти на Сільську польку Миколи Різоль, а згодом і вокалісти на пісні “Через сад виноград” і “ЗдоровнаС. Концерт закінчився, але свято триває. Гарного вам настрою!

Від Миколая до Стрітіння

Микола НЕСТЕРЧУК,
відповідальний секретар
ВУТ “Просвіта”
ім. Тараса Шевченка

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка в рамках підготовки до Новорічних та Різдвяних свят спільно із Музеєм театрального, музичного та кіномистецтва України 21 грудня 2012 р. провели святковий захід “Від Миколая до Стрітіння”.

Робота з дітьми та молоддю для Товариства “Просвіта” та Музею є найбільш пріоритетною. Метою такої діяльності є не лише пропаганда українських народних звичаїв, традицій та обрядів, а й патріотичне виховання підростаючого покоління. Упродовж багатьох років у грудні до дня Святого Миколая Музей організовує виставки робіт дитячої художньої творчості.

Цього року у вестибюлі Музею розгорнуто виставку художніх робіт учнів музичної школи с. Щасливе Бориспільського району Київської області. На виставці представлені роботи живопису, скульптури, ткацтва. Світлий, теплий настрій представлених творів передає безпосередність дитячого мислення.

На зустрічі виступив гурт “Веселий ярмарок” дитячого оздоровчо-екологічного центру Оболонського району м. Києва із програмою “Всі чекають, виглядають чудотворця Миколая” (художній керівник Марія Грицан). Мистецький колектив виступав на багатьох сценах Києва. 2011 року вони були учасниками II Міжнародного фестивалю української культури “Водограй”, а 2012-го — Міжнародного фестивалю “Червона рута”. Маленькі художники і артисти та їхні наставники були нагороджені цінними подарунками Товариства “Просвіта” та Музею.

родок” Всеукраїнської асоціації молодих дослідників фольклору під керівництвом Сусанни Карпенко. Діти, вбрані в український народний одяг, нікого не залишили байдужими. У їхньому виконанні прозвучали колядки “Ой, хто, хто Миколая любить”, “А Божая мати”, “Прийшли паничі колядувати”, щедрівки “Дівко Галю, ми до тебе прийшли”, “На городі, на кургані” та кілька українських жартівливих пісень.

Ще одна цікавинка концерту — каватина Фігаро з опери “Севільський цирульник” Дж. Россіні, тему, відому на весь світ, переказав О. Дмитрієв для

юються надзвичайною співучістю. Найчастіше партію соло виконує скрипка, флейта або цимбали. Мелодії притаманна зміна теми з повільної, зтяжної, що виконується на скрипці, на жваву та жартівливу, де солюють цимбали. П’єса яскравий приклад цього, скрипка пані Ольги дуже добре знає людську душу, “ридає”, переповнюючи серця тугою та зображуючи далекі рідні гори, де луною кличе трембіта трембіту. Та зміна теми змінює і настрій. Характерне прискорення танцювальної мелодії наприкінці і яскравий фінальний акорд.

Микола Іванович Різоль започаткував квартет баяністів

Святий Миколай у музеї Лесі Українки

Надія КИР’ЯН
Фото автора

19 грудня ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка спільно з Музеєм Лесі Українки провели для дітей театралізоване дійство.

Розпочалося свято в затишній кімнаті музею, в тому будинку, де колись мешкала родина Косачів. Привітала гостей

завідувачка музею імені Миколи Лисенка Роксана Микитівна Скорульська.

“Завжди ми проводимо день Святого Миколая у нашому музеї. Але цього року в березні виповнилося 170 років від дня народження Лисенка, а в листопаді 100 років від дня його смерті. У зв’язку з цими подіями Кабмін виділив гроші й наше при-

міщення на ремонті. Зрештою, традиційно усі три родини: Косачів, Лисенків і Старицьких зимові свята завжди відзначали разом — то в одній хаті, то в другій, то в третій. Миколай — завжди у Лисенків”.

Учасники свята — вихованці Київської спеціалізованої музичної школи імені Миколи Лисенка, заснованої композитором ще 1904 року, виконали уривки з його опер “Коза-Дерева” та “Пан Коцький”. Прибули на захід зі своєю мистецькою програмою і учасники дитячого хору “Сходинки” з Софіївсько-Боршагівської школи на Київщині, яким керує активна просвітянка Ірина Якубовська, талановита учениця онука Миколи Лисенка.

Святий Миколай вручив подарунки, які підготувала “Просвіта” — дитячі книжки, компакт-диски, солодощі. Разом із Миколаєм привітав дітей і відповідальний секретар “Просвіти”

Микола Нестерчук: “Сьогодні ми почули, як гарно наші дітки вміють співати, які в них гарні костюми: і ведмедики, і мишки, і котики. Я думаю, що всі ви гарно вчитеся, слухаєте своїх батьків і пишастесь тим, що ви українці. А згодом будете працювати й примножувати славу нашої рідної країни”.

Поговоривши з дітьми, розпитавши про їхні мрії й бажан-

ня, як вотре була приємно вражена, що у нинішньому суспільстві, якому з усіх сил нав’язують споживацькі цінності, маскультуру і бездуховність, діти успадковують найкращі українські традиції, доброту, співчуття до ближнього. Білочка Ліза Рябошапка, наприклад, мріє про те, щоб її вчителька Марина Вікторівна ніколи не хворіла, а мишка Катя Теліна — щоб її батьки жили довго-довго.

— Чи хочемо ми іграшок, цукерок? — запитують дівчатка. — Так, звичайно, але це не головне.

Петро ПЕРЕБИЙНІС

Новорочок

Біла казка

Ох, не хочеться убрід!
Що це за вода?
Перескочив річку лід —
Біла борода.

Скинув шубу дорогу.
"Стой-но!" — загував.
І спинилась на бігу
Спина ріка.

Вітер свиснув над саньми.
Наче печеніг.
Білу стежечку зими
Зайчик перебіг.

Зимове сонечко

Гомонить мороз лихий!
Замело усі шляхи.
За вікном лютує стужа.
Оля в ліжечку. Нездужа.

Сонце в шибку загляда,
В нього теж якась біда.
Чорно каркає ворона:
"В сонця горлечко червоне!"

Квіти для зайчика

Мама квіти поливає.
Тато з полювання
Несе мамі і собі
Ласенький обід.
А хлопчентяті —
Зайченятко.
Залюкане.
Живеньке.
Заплакане.
Тепленьке...
Не осліпне сирота —
В нього клітка золота.
Клітку тато зачина.
Має хатку зайчєня!
Ой же втішно хлопчентяті,
Але тісно зайченяті.
Задрімає — сниться мама,
Сниться заєць-татко.
Сигте зайченятко
Прудко бігає у сні.
Прутики міцні
Гладить лапкою і стогне.
Та дверцята берестові
Тато щільно зачинає...
Ой же втішно хлопчентяті!

Дюдя

Свище дюдя навісна.
Стогне Морозенко.
Припадає до вікна
Сонечко низеньке.

Видно, холодно йому
В космосі німому.
Бідне сонечко в диму
Проситься додому.

Лісова гостя

Соболину шапочку
Вишня надягла.
А ялинка чапає
З лісу до села.

Майоріють іграшки,
Вогники осель.
Новорічну зірочку
Гостя нам несе.

Вигляда ялиноньку
Дідо Нерубай.
Барабанить зимонька
В білий барабан.

Новорочок

Між льодами звіддалік
Дибуляє дідо Рік.
А за дідом — цок, цок, цок! —
Чудодій Новорочок.
Сіє зерна з рукава,
Снігом землю покрива.
На дітей рівняє крок
І росте Новорочок.
Він ялинку нам несе,
Бо великий він — і все!

Ялинка

Передзвонює сніжинка
На годиннику зими.
Сяє зоряна стежинка
Поміж дивними дітьми.

Не боятися тато й мама
Їх пускати за поріг.
Веселяться з малюками
Дід Мороз і юний рік.

Нумо скоком, онучата,
Хай не тане ця гора!
З юним роком на санчатах
Пролітає дівтора.

Рік відлічує хвилинку
На широкому дворі
І засвічує ялинку
Першим променем зорі.

Рік іде

Сяє сніжна бабуся
Між веселих людей.
Рік у білім кожусі
До оселі іде.

На кленовім порозі
Ми стрічаєм його
І горить у порошок
Величальний вогонь.

Щедро сіється жито
І добріють слова.
Падає синя сніжинка,
Мов зоря вікова.

Весноконик бузковий
Скаче в даль молоду.
І цокочуть підкови
На йорданським льоду.

Посівальники

Сійся-родися,
Жито, пшениця!
Стіни тісні.
Сипле малеча
Зерна-словечка.
Сіє пісні.

Все як годиться.
Хресна водиця.
Рідна земля.
Сійся-родися!
Божа десниця
Гріє маля.

Пуфа і Чапа

Є в нас кишенька Пуфуля,
Є ласкавий кіт Чапуля.
Пуфа чародійна —
Німфа чорно-біла.
Ну, а Чапа, звисна річ, —
Чорний, наче ніч.
Ось помила Пуфа ніжки,
Надягла свої панчішки,
Білу шубку дорогу —
І гуляє на снігу,
Непомітна, мов сніжинка.

Майже невидимка.
Ну, а Чапа ні гу-гу!
Видно Чапу і в пургу...
Отака у нас дивниця.
Між котама є різниця.
Ось вертаюся зі школи —
І не сплутаю ніколи.
Зразу видно, певна річ.
Пуфа — день,
А Чапа — ніч.

Гордун

Вуглекий сніговик
Загордився, мов індік.
Наїжачує все вище
Розкарячене мітлице.
Під модерним капелюхом
Не веде і вухом.
До небес підніс
Червонястий ніс.

Сині чобітки

По снігу козуля
Суне навпрошки.
А синиця взула
Сині чобітки.

Ти скачи, синичко!
Сніг — як толока.
Схожий на криничку
Слід від каблучка.

Снігопляж

Бігла біла снігобаба,
А за нею курка Ряба,
А за ними снігодід
Бубонить услід:
"Буде, буде бабі лихо!
Набубнявила відлига.
Ти хоч сядь, ти хоч ляж —
Не допоможе снігопляж".

Верєда

Марить лютий. Ну й дива!
Лід стає марою.
Марєць люльку набива
Срібною махрою.

Проводжає сивий дід
Зиму у дорогу
І махає їй услід
З диму голубого.

Віє, стогне верєда.
Крутить веретено.
А з проталин вигляда
Молоде, зелене.

Рута врунється, росте.
Хмара пролітає.
Лютий вулицю мете,
Марєць підмітає.

Марєць

Марно виє віхола
Перед ворітьми.
Зимонька поїхала
Синіми саньми.

Марєць білу квіточку
Вийняв з-під поли
І вербову свічечку
Дітям запалив.

Зелена арфа

Підганяє зиму
Вітерець вологий.
Виринає з диму
Стовпова дорога.

Там завія чахне
І верба іскриться.
На зеленій арфі
Награє вітрисько.

Дятел на естраді

Хата серед саду
Райдужно цвіте.
Дятел на естраді
Радує дітей.

Спиляна берізка
Стужу забува.
Зблискує на зрізі
Стежка звукова.

Музика така є.
Дятел на пеньку
Дзьобиком торкає
Ноту гомінку.

Веселики

Ой радіє веселочка,
Намистами грає.
Повертають веселики
До рідного краю.

Впливають журавлики
Шнурочком нерівним,
Наче білі кораблики
В річках України.

Є принади і воленька
У теплом краї.
Та немає там доленьки,
Дніпра там немає.

Іменини року

Казка

Рік добряче погуляв
На просторах віку.
А надвечір янголя
Засвітило зірку.

Освятився віковий
Перелом великий.
І вродився рік новий
Під крилом ялинки.

Рік над хвищею росте
За велінням долі.
Поруч вишенька цвіте
У зеленій льолі.

"Мила вишенько, невже
Ти прийшла до мене?"
"Я не вишенька уже,
А весна зелена".

Рік барвисто мерехтить,
У росі промитий.
Поруч вишня майорить
У ряснім намисті.

"Мила вишенько, невже
Нам пора сивити?"
"Я не вишенька уже,
А гаряче літо".

Рік нас кличе у дива
І мостить місточок.
Поруч вишня зігрива
Золотий листочок.

"Мила вишенько, невже
Нам краси не досить?"
"Я не вишенька уже,
А безлиста осінь".

Рік очікує гостей,
Малюків хороших.
Поруч вишенька росте
У крихкій поросі.

"Мила вишенько, невже
Зберегла ти соки?"
"Я не вишенька уже,
А зима висока..."

Дві зорі несе до нас
Янголя прекрасне.
Зазоріє нам одна,
А друга погасне.

І розквітне сад зими
На ланах широких.
Відсвяткуємо і ми
Іменини року.

“Все погане поступово залишиться в минулому, у нас буде велична й заможна країна і всі апокаліпсиси нас проминуть, як і цьогорічний”.

Поступ науки. Рік 2012

1492 року за календарем “від створення світу” був 7000-й. Православні тоді рахували світ від створення, що нібито сталося 5508 року до народження Христа. Бог створив Землю за шість днів, а на сьомий присів відпочити. Вважалося, що в Бога один день на Землі триває тисячу років. У останні години перед Божим пробудженням світом мав опанувати Антихрист. Скинути його з трону мало друге пришествя Христа, тобто Апокаліпсис. У церковних календарях тоді навіть не писали нічого після 1492-го. Нащо писати, якщо після кінця світу нічого не буде?

Незабаром Колумб відкрив Америку. До того світ вважали величезним диском, що покоїться на спинах чотирьох слонів, а ті стоять на спині велетенської черепахи. Відкриття Америки почало зворотний процес: сполучення всіх континентів і перетворення їх на “земну кулю”. Глобалізований світ, у якому ми живемо сьогодні, почався 1492-го, у рік попереднього “кінця світу”. Переконали, що сьогодні людство на порозі великого відкриття, через яке проляже шлях у майбутнє, або вже здійснило його...

17 грудня на планові роботи з обслуговування закрили Великий адронний колайдер (ВАК). Цього року герой наших публікацій минулих років нарешті виправдав покладені на нього сподівання. Так, 4 липня вчені, які працюють із ВАК, оголосили про відкриття частинки-претендента на роль звання бозона Гігса або, як її ще називають — частинки бога. Цей бозон у Стандартній моделі в фізиці теоретично відповідає за масу елементарних частинок. Проте вчені досі не поспішають із визнанням відкритої на ВАК частинки саме бозоном Гігса і продовжують дослідження. Саме тому, незважаючи на сенсаційність відкриття науковців, які працюють із ВАК, Нобелівська премія в галузі фізики дісталася цього року дослідникам надшвидкісних комп'ютерів.

6 серпня марсохід NASA “Кьюріосіті” здійснив посадку на Марс і почав дослідження планети. За час перебування на Червоній планеті “Кьюріосіті” вдалося виявити схожість марсіанського ґрунту з ґрунтом земних вулканічних порід, а також дослідити атмосферу і клімат Марса. У листопаді марсохід виявив прості органічні речовини, але достеменно невідомо, чи мають вони марсіанське походження, чи потрапили на планету з самим планетоходом. Водночас, у виявленій у зразках марсіанського ґрунту воді знайшли значно більше важкого ізотопу водню — дейтерію, ніж містить вода на Землі.

Якщо життя на Марсі — питання риторичне, то навколо зірки, що перебуває на відстані приблизно 400 світлових років від Землі, в космосі плавають прості молекули цукру. Точніше, це органічні молекули — вуглеводи, що складаються з вуглецю, водню і кисню.

Минулий рік був багатий на нововідкриті екзопланети — планети, розташовані за межами Сонячної системи. Так, 16 жовтня дослідники з Женевської обсерваторії і Центру астрофізики університету Порту повідомили про відкриття планети земної маси, що обертається навколо зірки Альфа Центавра В. Крім того, вчені склали список із семи планет у Чумацькому Шляху, на яких можливе життя. Нещодавно міжнародна команда астрономів підтвердила існування планети Глізе 581g у системі зірки Глізе 581, яка розташована на відстані

22 світлових років від Сонця. Знахідка очолила список потенційно придатних для життя планет. Температура поверхні Глізе 581g аналогічна земній, і теоретично там може бути вода, зазначають науковці. Аналоги Землі відбирають усього за трьома параметрами: кількістю енергії, яку отримує планета від найближчої зірки, а також маса і розмір космічного тіла. За цими даними можна побічно судити про присутність на планеті води, що є обов'язковою умовою для життя. Астрономи налічили в системі зірки HD 10180, яка перебуває в сузір'ї Гідри на відстані 127 світлових років від нашої планети, дев'ять планет. А загалом, станом на 14 грудня 2012 року у Всесвіті відкрито 854 екзопланети в 673 зоряних системах.

Вчені виявили в солоних водах озера Моно (Йосемітський національний парк Каліфорнії) маленькі бактерії, які отримали кодове ім'я GFAJ-1. Ці паличкоподібні бактерії за відсутності фосфору здатні замінити його арсеном (миш'яком) у молекулах своїх протеїнів, ліпідів і метаболітів, таких як АТР, а також у молекулах своїх ДНК і РНК. Основна версія науковців полягає в тому, що бактерії GFAJ-1 мають позаземне походження і потрапили на планету разом із метеоритом. Тож тепер набула нового звучання давно відома ідея, що позаземне життя могло б мати зовсім іншу хімічну будову, коли порівнювати його з більшістю відомих житте-

Фото з сайту ю.ю

вих форм на Землі. А це значить, що воно могло б зародитися і в зовсім інших фізичних умовах.

Цього року відкриті безногі амфібії, що нагадують черв'яків і представляють абсолютно нове сімейство земноводних, новий вид мавп у Північному Перу, дивних глибоководних істот виявили поблизу багатих мінералами, гарячих гідротермальних джерел в Антарктиці, а на Філіппінах виявлено гігантського крокодила завдовжки 6,17 метра. Рептилю відразу ж занесли до Книги рекордів Гіннеса. Одним із найважливіших відкриттів року, що минає, вважають також розшифровку генома нещодавно виявленого виду людей, що існував водночас з неандертальцями й Homo Sapiens — “Денисівської людини”.

Цього року вчені зуміли не тільки виростити шкіру зі стовбурових клітин, а й перейти до створення з них організмів. Нобелівська премія з медицини цього року дісталася японцеві Сін'я Яманакі і британцеві Джону Гордону, які відкрили процес пере-

програмування дорослих клітин у стовбурові.

У січні американським дослідникам вдалося вперше приховати тривимірний фізичний об'єкт, зробивши його невидимим під будь-яким кутом зору. Однак цей ефект спостерігається тільки в мікрохвильовому діапазоні електромагнітного спектра. А в листопаді британські фізики заявили, що вони зуміли зробити невидимим для випромінювання фізичний об'єкт.

А ось математик Джеймс Хілл і фізик Баррі Кокс адаптували теорію відносності для опису процесів, що відбуваються на надсвітлових швидкостях. В опублікованій ними науковій роботі перевищення швидкості світла розглядається як математично можливе й несуперечливе. Британський учений Руперт Шелдрейк довів, що люди здатні передбачати телефонні дзвінки і навіть електронні листи, а вчені компанії ATR в японському Кіото винайшли апарат з управління предметами силою думки. Експе-

рименти американських учених довели, що в майбутньому люди зможуть спілкуватися за допомогою мозкових хвиль. Корейські науковці визначили, що музика розуму, якщо обробити імпульси, що йдуть від людського мозку, нагадує джаз, а принцип самого розвитку мозку, як виявилось, схожий із механізмом будови Всесвіту.

Інше унікальне дослідження підтвердило давнє повір'я, що в людей, які були вбиті або загинули раптово, наприклад, у катастрофі, душа ще довго не може відірватися від тіла. Вона постійно повертається, особливо вночі. Камера, що отримала назву ГРВ, яку винайшов і презентував цього року професор, доктор технічних наук, заступник директора НДІ Фізичної культури м. Санкт-Петербург Костянтин Коротков, уміє бачити душу. Прилад фіксує те, що називають ауру людини, під час життя, у момент смерті й протягом кількох днів після неї.

Усупереч чуткам про те, що індіанці пророкували кінець світу в грудні 2012 року, на стінах виявленого цього року в джунглях Гватемали “драматичного” храму стародавніх індіанців майя зображені розрахунки, які передбачають, що життя на Землі існуватиме ще не одну тисячу років.

“Чи людство є єдиною технологічно розвинутою цивілізацією у Всесвіті?” — запитав 1950 року італійський фізик Енріко Фермі. Рівняння американського астронома Френка Дональда Дрейка щодо оцінки кількості позаземних цивілізацій, з якими земляни могли б вступити в контакт, дає, залежно від вибору невідомих параметрів, достатньо високий шанс на таку зустріч. На цей висновок Дрейка Фермі відповів: “Якщо в нашій галактиці існує багато розвинутих цивілізацій, тоді де вони? Чому ми не спостерігаємо жодних слідів позаземного життя, таких, наприклад, як зонди, космічні кораблі або радіопередачі?” Енріко Фермі дійшов висновку, що або наше розуміння природи, або наші спостереження неповні та помилкові. Схоже, він мав рацію. Потрібно змінювати уявлення про світ, який нас оточує, про самих себе. Старий світ себе вичерпав. Майбутнє вже почалося.

«Кінець світу» по-українськи

“Купуйте сувеніри до дня Святого Миколая, кінця світу, Нового року”, — закликала перехожих продавчиня на Майдані Незалежності. Підійшов поцікавитися. Виявилось, спеціальних сувенірів до 21 грудня не було, просто — ще одна дата, до якої можна зробити сюрприз близьким людям. Продавці по всій країні сприйняли чутки про так званий “кінець світу” передусім як вдалий комерційний проект. Якоюсь так сталося, що вже до початку грудня, завдяки вітчизняним ЗМІ, про настання “кінця світу” не знав хіба ледачий. Якщо свічки раніше продавали по дві гривні, то з початку грудня їх охоче купували по всій країні за 5—6 гривень за штуку. Подорожчали й сірники, запальнички та ліхтарики, особливо ті, що на батарейках, — їхня ціна зросла до 8—12 гривень за одиницю. Мали попит й інші товари. Випадково став свідком того, як у Києві одна бабуся повідомляла телефоном: “Сірників, консервів, туалетного паперу і таблеток від серця купила багато. Тому що скоро апокаліпсис”.

Як повідомляли соціологи на початку місяця, третина українців усерйоз боялася “кінця світу” 21 грудня. У Сумах, приміром, почали активно цікавитися місцями в бомбоховищах, а в Тернопільській області ніхто з громадян бронювати місця у сховищах так і не звернувся, хоча місцева влада готова була їх “розконсервувати”. Сховища Києва у випадку виникнення загрозової ситуації теж готові були прийняти близько 1 млн осіб.

У перший тиждень грудня МНС України змушене було офіційно заявити, що до “кінця світу” не готуються і жодних спеціальних заходів не проводитиме. На прес-конференції про те, що підстав для виникнення аномальних погодних умов 21 грудня немає, заявив директор Українського гідрометеорологічного центру МНС України Микола Кульбіда. У напівжартівливій формі скасовува-

ти “кінець світу” у своїх коментарях почали голови українських міст та інші чиновники.

Як на мене, у столиці України локальний “кінець світу” настає, коли на її дорогах з'являються перші 5 сантиметрів снігу. Миттєво ламається громадський транспорт, утворюються кілометрові затори, тротуари засипають сілью так, що не витримує жодне взуття. Тож тотальне українське нехлюйство призвело до того, що коли у середині грудня у країні випали справді сильні сніги, сотні автомобілів опинилися в заметах на дорогах. Було ускладнено рух у Львівській, Івано-Франківській, Рівненській, Тернопільській, Чернівецькій, Житомирській, Волинській, Київській, Вінницькій і Хмельницькій областях. Окрім того, кілька днів майже 100 населених пунктів залишилися без світла. Люди згадали про “Укрпош-

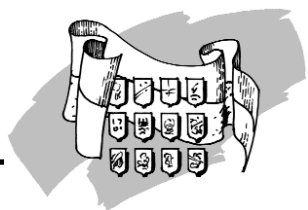
ту”, яка все ж працювала. Ось один із листів, що надійшов із Київщини до родичів у столицю напередодні 21 грудня: “Вже четвертий день маршрутки до нас не ходять, світла немає, мобільний зв'язок не працює. Але тепло, дров вистачає, саомогонка є, огірки й помідори в бочках теж. Приїздіть до нас, разом відсвяткуємо “кінець світу”.

Найбільш “гарячі голови” все-таки узяли найнеобхідніші речі в наплічники і під різними приводами поїхали напередодні п'ятниці подальші великих міст. Деякі приватні установи навіть оголосили 21 грудня вихідним днем. Проте нічого надзвичайного цього дня так і не трапилось. Щоправда, у Львові кілька десятків абонентів ВАТ “Укртелеком” залишилися без телефонного зв'язку через хуліганів, які пошкодили телефонні дроти. В одному місці біля пошкодженого ка-

беля вони залишили напис крейдою: “Ось вам кінець світу! Кінець зв'язку!” А на Луганщині безробітний через “кінець світу” облив себе бензином і підпалив.

Зрештою, українці здавна навчилися сприймати навколишній світ із гумором. Хоча жити нам доводиться і справді в апокаліптичних умовах: продукти генномодифіковані, замість ліків у аптеках часто продають підробки, влада взагалі поводить так, ніби вона з іншої планети і всі навколо їй “чужі”... Але один дідусь якось сказав: “Нічого страшного, пережили голодовку, переживем й “ізобіліє”. Вірю, як і цей сивочолий дідусь, що все погане поступово залишиться в минулому, у нас буде велична й заможна країна і всі апокаліпсиси нас проминуть, як і цьогорічний. Пам'ятаймо, що кожен із нас відповідає за майбутнє, тож творімо нову епоху разом. З Новим роком!

Сторінку підготував
Євген БУКЕТ

Ця фортеця жива...

Стою на фортечному мосту в Кам'янці-Подільському, що з'єднує стару фортецю з містом. По обидва боки — 30—40-метрові скелі унікального каньйону, єдиного в Європі. Тут кожен камінь дихає Середньовіччям. Здається, ось-ось вибухнуть гармати, здригнуться неприступні башти і розпочнеться оборона міста...

Мої нестримні фантазії перебиває жвавий чоловік: “Експерсію бажаєте?” Тож за мить похмурі картини розвіялися, позаду лишилися і роздуми про ув'язненого у Папській башті Устима Кармелюка... Озираючись на дерев'яну Хрестовоздвиженську церкву неподалік фортеці, побудовану без єдиного цвяха, вирушаю мандрувати містом у пошуках маленьких відкриттів...

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото автора

Віра руська, влада польська, закон німецький
Трохи історії. Стару фортецю з вежами побудували 1544 р. за часів Речі Посполитої, а нову рогау фортецю — німецький фортифікатор Теофіл Шомберг 1619 року за голландськими кресленнями. Причина побудови нових фортець по всій Європі — поява у

період Середньовіччя у місті відбувалося накопичення багатств, розвивалася архітектура, оскільки місто не руйнували війни.

Від Вірменської площі вузенькими вуличками...

На одній із вулиць Вірменської площі була духовна семінарія, де навчався Михайло Достоевський (батько Ф. Достоевського). Після її закінчення він працював уніатським священником на Вінничині. У семінарії також навчалися С. Руданський, В. Свідзінський, М. Леонтович. Зараз тут картинна галерея.

Увагу привертає будинок, увінчаний драконом. Колись вулиці не мали назв, тож кожний будинок мав певну відмінну ознаку, оригінальний символ, за яким можна було орієнтуватися.

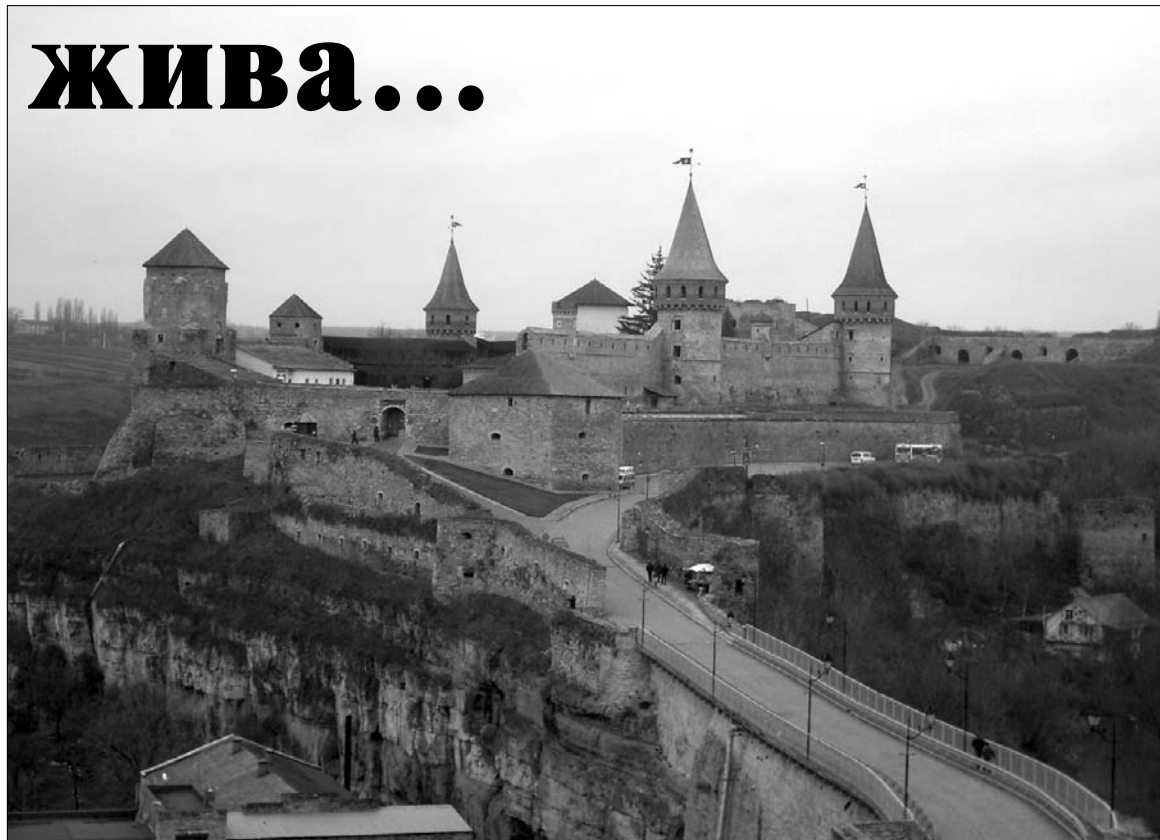
Проходимо вірменський квартал. Від Вірменської церкви залишилися фундаменти. Після руйнації комуністичною владою у 1930-х роках уціліла лише чотириригунна дзвіниця, увінчана бойовими вежами, побудована у стилі пізнього бароко. Сучасна вірменська громада, яка поселилася за радянських часів, збирається відновити храм, але потрібні значні кошти.

Великі костели за радянської влади не руйнували, а використовували як склади. Не минула така доля і Домініканський костел святого Миколая. Це культова

XVII столітті потужної дальньої артилерії, яка могла зруйнувати фортечні стіни за кілька годин. Щоб захопити місто, розташоване на острові, ворогові потрібно було захопити нову і стару фортеці, фортечний міст, а лише після цього можна було увійти на територію Кам'янця-Подільського. Іншого шляху не було. Місто мало 16 цехів і було поліетнічним (тут проживали русини, вірмени, литовська, польська, єврейська громада, невеличка община німців і угорців). Експурсовод Микола Гаврилок розповів, що за однією з версій, первісний міст побудували римляни. На початку XIX століття, коли фортифікації втралили військового значення, на міст потрібно було пустити потужний широкий транспорт, а він був дуже вузький (щоб його легко можна було забарикадувати), тому його розширили. Замість перил стояли стіни з бійницями, це був не тільки міст, який поєднував півострів з островом, а й своєрідна фортифікація.

Місто мало два передмістя: руське і польське фільварки. На початку XVII ст. воно було перенаселене, вільних місць для будівництва бракувало, тому люди будувалися на скелях. Свого часу Кам'янець-Подільський красою не поступався Кракову. Саме в

споруда, над її входом — герб родини Потоцьких, яка допомагала у будівництві храму, та скульптура — пєс із факелом. На початку XVII століття була зруйнована частина дзвіниці.

Ця площа бачила чимало жахливих картин...

Ратуша — пам'ятка архітектури XV—XIX століть. Будівля є ознакою організації життя міста згідно з Магдебурзьким правом. Цей привілей надано місту 1374 року. Якщо розглядати ратуші, які збереглися на українських землях, особливо західноукраїнських, то, на жаль, лише ратуша в Кам'янці не є будівлею міської влади, тому що і Львів, і Чернівці, і Чортків у таких будівлях мають міську владу. У Кам'янці цю будівлю було передано як приміщення музею.

Заввишки ратуша 40 метрів, на шпиль — символ Поділля — сонечко з 20 променями. Ця символіка характерна для часів Київської Русі. Нижче розташований сторожовий пост — найвища точка в місті, майданчик із паралельно загратованими дощечками. Там ніс варту воїн, який стежив за дорогами. На ратуші є два годинники — німецького виробництва кінця XVIII століття і солянський мусульманський.

На першому поверсі була середньовічна поліцейська частина. На площі біля ратуші у XVI—XVII століттях на палі саджали ватажків селянських повстань

проти польської шляхти, спалювали осіб, які займалися чаклунством.

Жанна Харбовська, завідувачка історичного музею “Ратуша”, розповіла, що експозиція відтворює історію Магдебурзького права (оригінальні грамоти) і грошовий обіг, опираючись на колекцію, яка була сформована з 1890 року. Серед найдавніших збережених монет — тетрадрахма, римські монети (денари), арабські монети (дархе). Монети, які були в обігу на теренах українських земель і Поділля у складі Польського Королівства і Речі Посполитої, — це талер, орта. Окрасою колекції є 13 скарбів — знахідки другої половини XX століття.

Науковці з'ясували, що у другій половині XIV століття карбування монет на українських землях було пов'язане не лише з Львовом чи Києвом, а й із Поділлям, де за часів князя Костянтина Коріатовича карбувався подільський полугрошок. Таких монет у музейній колекції дві.

Привертає увагу зала магістратури. Тут усі відворення мають узагальнюючий характер, орієнтований на XVIII століття. У цій залі раз на тиждень збирався уряд міста, який мав дбати про добробут громади. Нині тут відбуваються виїзні зустрічі депутатів і зустрічі з делегаціями міст-побратимів.

На завершення зазираю у підвальне приміщення, де були камери попереднього ув'язнення, в'язничні приміщення з інвентарем катів. Видовище не з приємних, а підсилює моторошні відчуття музичний супровід. Картини “суду” повертають нас у ті жахливі часи...

“Я тут був”

Біля Кафедрального римо-католицького собору Петра і Павла стоїть будинок, у якому певний час жив М. Булгаков. Перед собором — триумфальна арка, зведена місцевими майстрами у стилі пізнього бароко, увінчана статуєю святого Яна, покровителя сповіді, та статуєтками янголів. Була зведена на честь приїзду в місто останнього польського короля Станіслава Понятовського 1781 року. Коли польський король проходив через арку, він доторкнувся рукою і промовив: “Я тут був”. Ці слова викарбувані латиною на арці. Біля стін — пам'ятний знак, колони заввишки

2 метри, на вершині якої Ісус Христос у жаурі.

Собор — унікальний. Це єдиний собор Центральної Європи, де поєднані архітектурні елементи мусульманської і християнської традицій. Тут була центральна мусульманська мечеть. На вершині мінарету (36 метрів) — чотириметровий бронзовий образ святої діви Марії. Усередині труби гвинтова драбина, якою кілька разів на день мусульманський глашатай піднімався і закликав мусульман на молитву.

У соборі зберігається справжній витвір мистецтва — скульптура зі склепу польських магнатів Пшездзєцьких. У польського магната Пшездзєцького була 19-річна донька Лаура, яка, навчаючись верхової їзди, отримала важку травму і померла 1874 року. Її батько, поміщик і великий землевласник, був у великій жаурі і замовив скульптуру В. Бродському, який працював у Санкт-Петербурзькій академії. 1876 року замовлення було виконане. З великої брили білого італійського мармуру була виготовлена скульптура у стилі натуралізму. Дівчина лежить на смертному ложі, в ногах стоїть янгол із погашеним смолоскипом, що символізує обірване життя. Філігранна робота вражає.

На завершення дивовижної експерсії мені вдалося поспілкуватися з Віктором Травінським, директором Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника. Він розповів, що місто продовжує курс на розвиток туризму, взятий ще 1999 року: “Нині ми активно працюємо над відновленням пам'яток архітектури, розбудовою туристичної інфраструктури (1999 року в місті був лише один готель, нині — 30). Велику увагу надаємо популяризації міста, зокрема щорічному проведенню різноманітних фестивалів (“Тера-героїка”, фестиваль повітряних куль тощо). На наступний рік ми запланували запровадити новий підхід експерсійного обслуговування, який би враховував вікові особливості, професійні характеристики туристів. Цього року в замку втілили проект “Жива фортеця”, щоб люди могли подивитися, як виготовляються сувеніри, і взяти у цьому процесі участь. У фортеці працює кілька майстрів, які виготовляють оригінальні, винятково кам'янецькі сувеніри”.

“Митець із особливим стилем, твори якого можуть вразити і схвилювати публіку”.

Другий після Мікеланджело

Нещодавно в Україну повернулася українська делегація, яка брала участь у відкритті в Парижі виставки робіт знаменитого скульптора XVIII ст. Іоанна Георга Пінзеля. Його особистість, як і творчість, що несе на собі відбиток великого таланту, давно привертала особливу зацікавленість мистецтвознавців. Відкрита наприкінці листопада у Луврі експозиція з тридцяти його робіт викликала подив і захват у паризької публіки, яку зазвичай мало чим можна здивувати. Ця міжнародна культурницька акція, що готувалася не один рік, — результат плідної співпраці в рамках тресторонньої угоди, учасниками якої є Мінкультури України, Львівська національна галерея мистецтв і Лувр. Триватиме вона до 25 лютого наступного, 2013 року.

Микола ЦИМБАЛЮК

Унікальний майстер пізнього бароко з Галичини, за словами генерального реставратора департаменту скульптур Луврського музею Ж. Бреск-Ботье, є “митцем із особливим стилем, твори якого можуть вразити і схвилювати публіку оригінальністю та багатством емоцій”. Ще вищої дум-

ки про Пінзеля був покійний Борис Возницький, який зазначав, що такої духовності, внутрішнього життя не має жоден скульптор того часу, за рівнем майстерності він другий після Мікеланджело.

На виставці у Франції представлено лише мізерну (за кількістю) частину робіт великого майстра, що були відібрані з Івано-Франківського, Монастирського,

Тернопільського та Львівського музеїв, а також одна скульптура із церкви с. Рукомиш, що на Тернопільщині. Дещо більше їх (55 знімків) представлено в розкішно виданому альбомі “Таїна Пінзеля”, упорядник і автор тексту якого Віра Стецько присвятила його світлій пам’яті першовідкривача, рятівника шедеврів Пінзеля Борису Возницькому. Цей до-

Тернопільський меценат Тарас Демкура з альбомом “Таїна Пінзеля”

ботно, на високому поліграфічному рівні зроблений мистецький фоліант вийшов за фінансової допомоги відомого тернопільського підприємця і мецената Тараса Демкура. Українська держава, на жаль, не виділила на це жодної копійки. Ще перед від’їздом української делегації до Парижа альбом презентували в Тернополі й Львові. Але справжній фурор він викликав у французів.

Подібні альбоми видавала французька сторона французькою мовою і поляки, яким перебування Галичини свого часу під Польщею дає підстави заявляти право на великого українського скульптора як на свого. Тарас Демкура потім розповідав, що його неприємно вразило (хоча він розуміє, що там жодної “політики” немає) вміщене в польському альбомі Пінзеля карта, на якій позначені міста, де зберігаються твори Пінзеля. Все була Польща, за її кордоном була Росія, інші країни, а України — нема! Тепер, коли в Луврі численні відвідувачі матимуть змогу придбати і наш, український пінзельський альбом (виданий трьома мовами: українською, французь-

кою і англійською), все стане на свої місця. 400 примірників, тобто майже половину накладу дорожнього видання наші видавці безкоштовно передали французьким бібліотекам.

Із відкриттям виставки Пінзеля у Луврі і презентацією його альбому робота з повернення геніального українського Мікеланджело в нашу і світову культуру не припиняється. За кілька днів, 27 грудня, в Національному заповіднику “Софія Київська” відбудеться брифінг, присвячений подіям у Луврі та презентації альбому “Таїна Пінзеля”. Цього ж дня буде анонсовано фільм Олександра Дріза “Пінзель. Від Годовиці до Лувру”. В заході візьмуть участь: меценат цього проекту, бізнесмен Тарас Демкура, мистецтвознавець, завіддіву Тернопільського обласного краєзнавчого музею Віра Стецько, генеральний директор Національного науково-дослідного реставраційного центру України Світлана Стрельникова та кіно- і телепродюсер Олександр Дріз. Про це ми розповімо нашим читачам уже наступного, 2013 року.

Париж, Лувр. Французи у черзі до українського Іоанна Пінзеля

СЛОВО *Просвіти*

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА—2013

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 71 в “Каталозі”

на 1 місяць 9 грн 37 коп. на півроку 53 грн 37 коп.
на 3 місяці 27 грн 51 коп. на рік 105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Просвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛІКОВСЬКА

Черговий редактор
Надія КИР’ЯН

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosivity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у грудні — 18800

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

